Yeni Aylık Sanat-fikir Dergisi

FIRAT

HİCABİ KARAÇORLU — NAZİF SÜREL — CENANİ DÖKMECİ — Dr. GÜL TEKİN CAYMAZ — ŞÜKRÜ KAÇAR — KIRZIOĞLU M. FAHRETTİN — YOLCU — AHMET KABAKLI — HASİP MEMİŞOĞLU — M. SUPHİ ÇETİN — CENAP OSMANOĞLU — FİKRET MEMİŞOĞLU

SAYI : 26 NİSAN 1966 100 Kuruş

Bitlis Valiliği
ÖZEL

Değerli Kardeşim
Fikret bey ;

Gençosman Sporcularla Bitlis'e geldi, selâmınızı söyledi; çok memnun oldum. YENİ FIRAT Dergisinin gelmediğini söyledim; yayınına ara verildiğini öğrenince sorduğuma pişman oldum. Keşke yayınına devam edebilse de, bana gönderilmemiş olsaydı, o kadar üzülmiyecektim.

Nazik ilginizle lütfedilen 25 nci sayıyı aldım, çok teşekkür ederim. Fakat kâğıdının bozulmuş olmsaı neşemi kaçırdı! Muhtevasının özelliği aynı zevkle okunmasını sağlıyor.

Bizler için tenkit kolay, kimbilir tekrar yayına başlamak için ne kadar maddi ve manevi sıkıntılara katlanıyorsunuz. Bu defa daha zor şartlar altında çıkardığınızı tahmin ediyorum. Azminizden ve fedakârlığınızdan dolayı sizleri ve değerli mesai arkadaşlarınızı yürekten tekrar tebrik ederim.

Emin olun bu dergi, kısa zaman sonra, sizi minnetle ve şükranla yadettirecektir. Burada, Elâzığ'ın Folklörü, sosyal yaşayışı, dile gelmekle kalmıyor, Türk Tarihinin ve Edebiyatının en seçme ve usta kalemlerden çıkan beyitleri, kıtaları, zevk erbabının duygularını dinlendiriyor.

En iyi hislerle afiyette olmanızı diler. edib kişiliğinize saygılarımla başarılar dilerim.

Abdullah Asım İğneciler
Bitlis Valisi

Aylık Sanat ve Fikir Dergisi

Yıl: 3 Sayı: 26
Nisan 1966

Sahibi
FİKRET MEMİŞOĞLU

Yazı işlerini yöneten
Sorumlu müdür:
CENÂNİ DÖKMECİ

Abone :

Yıllığı	12 TL.
Altı Aylığı	6 TL.
Yurt dışı yıllığı	24 TL.

Gönderilen yazılar basılsın basılmasın geri gönderilmez.

«Yeni Fırat» adı anılmadan dergiden yazı ve şiir alınamaz.

Yazı ve şiirlerin fikir sorumluluğu yazarlarına aittir.

İlân ve Reklâm:

Tam sayfa 1500 TL.
Küçük ilân ve reklâmların santimi 10 TL.

Yazışma ve para gönderme:
Fikret Memişoğlu, Avukat
ELÂZIĞ

Dizgi ve Baskı:
Matbaa Teknisyenleri Basımevı
Divanyolu, Biçkiyurdu sokak 12
İstanbul

Çıkış tarihi: 1/4/1966

KEBAN BARAJI ve GÜNLÜK MESELELER

HAKİKATTE bunlar, günün değil, dünün meselesiydi, ve yarının da meselesi olacak. Ama biz bu günlerde çözümünü istiyoruz : Vatan sevmek, vatan kalkındırmak. bunun yolunu bilmek ve çaresini bulmak.

1 — VATAN SEVMEK :

Parayı sevmemekle olur. Yahudilerin, vatansız oluşu, bundan işte.. Vatanı sevmek, onu gezip görmek, onu tarih ve coğrafya olarak bilmek; bunlar ise paraya kıymakla olur. Vatan, ne masa başında, ne de kulüp ve plâj içinde sevilebilir. Kulüpde, kafa çekip kumar oynayanlar; plâjda deniz ve deniz kızı seyredip yan gelenler, vatanı sevemez. Bu görüş ve görünüşler, çok yakın, çok yüzlektir. Derin ve uzağı görmek lâzım.

Vatanı sevmek için, Ağrı'dan Uludağ'a, Zigana'dan Toros'lara kadar yükselmek, yayla hayatı yaşamak, Karacaoğlan'ı, Gevheri'yi duymak gerek. Ege kıyılarını, Karadeniz kıyılarını; içeriye dalıp, Iğdır'dan Çukurova'ya ve Antalya'ya kadar yayılan ovaları; Erzurum'u, Muş'u göğüsleyen yaylaları, hatta kurak bozkırları bile, gezip görmekle mümkündür.

Dün bu güçtü; bugün kolay. Dün, öğrenilerek vatan sevilirdi. Bu gün, görülerek sevilebilir.

Öyle bir vatanda yaşıyoruz ki, altımızda, beş altı kat medeniyet yatıyor. En üstte, Oğuz, Selçuk ve Osman Oğullarının, san'at ve rikkat nakışları var. Bu yurtta yaşamak; tarihte yaşamak, tarihi yaşamak tıpkı..

Bu memlekette 3 gün gezerek, 3 mevsim yaşamak mümkün.. Kış, Bahar, Yaz Erzurum'dan. Elâzığ yoluyla Adana'ya indiniz mi? Rahat rahat 3 günde, 3 mevsim yaşıyabilirsiniz. İklim ve mevsim olarak emsalsiz coğrafyaya sahip olan bu vatan, medeniyet ve kıymet, hülâsa tarih olarak da aynıdır. Bunu da görmek ve bilmek, bildiğimizce değerlendirmek gerekir.

Halbuki kulüpte içkinin dumanı, masada fantazinin yalanı; kumarın heyecanı, yukarda saydıklarımdan üstün bilinir. Sıkılmadan, utanmadan, vatanseverlik iddiasına kalkışılırsa, yetmiyormuş gibi, Meb'us olmak. Vali olmak, Elçi olmak fırsatı, gerçek vatanseverlere kaptırılmazsa, vay o vatanın haline!..

Sözün kısası, bu yurdu suyu, toprağı, havasıyla sevmeliyiz önce.. Sonra da diğer yönleriyle.. Her işin başı aşk ve iman. Her işin başı, sağlık ve bağlılık olduğu gibi.

2 — VATANI KALKINDIRMAK :

Kalkıp oturmakla olmaz. Namuslu çalışmakla olur. Türk'ün «namus» sözünde düzen, disiplin de vardır. Herkesin kendi işini, kendi üstüne düşeni, titizce başarması ve bu başarıdan zevk duyması, kalkınmanın ilk şartı.. Bir şart daha var. Belki küçümsenecektir amma, kalkınmanın ikinci şartı bu.. Çalışırken hiç konuşmamak, ya da çok az konuşmak.. Konuşmayan insan, miskinlik hastalığına müptelâ değilse, ya iş görür, ya da fayda düşünür. Lâfla ne düşünmek, ne de iş görmek mümkündür: Lâf, kalkınmanın kurdudur, onu yer bitirir. «İki söz bir cadı» boşuna mı söylenmiş?

Türk'ün büyük önderi, Nasreddin Hoca, düşünen hindisine, konuşan papağandan fazla para istemeyi beyhude mi teklif etmiş? Biz de öylece biraz düşünceli, biraz anlayışlı olalım.

Avrupalılar, bizim geri kalışımıza şaşarlar. Hem san'at, hem ziraat yönünden.. San'atta lâzım olan maden ve enerji istediğiniz kadar bol, fakat Sanayi kuramamışız. Sentez bilmiyoruz da ondan. Metotlu çalışma fikrimiz yok. Bilgimizi öğretmiyor, bilmediğimizi öğrenmiyoruz. Bunu da, geriliğimize bakmaksızın, bir onur meselesi sayıyoruz. Sıfır kaburga kalınlığı bu.. Yoksa ne kolumuz zayıf, ne

bileğimiz ince, ne de kafamız kalın. Hiç biri değil. Aksine her güç var bizde. Belki diğer Milletlerinkinden daha fazla.. Ama pratik zekâmızı, pragmatik bir kudret kabul etmemişiz galiba. Bir de, gösterişe, fantaziye çok düşkünüz. Düşkün olmıyanlar da «adam sende»?! veya «neme lâzım» cıdır hep..

İktisatçılar diyor ki: «Toprak, güneş ve su» oldu mu, o memlekette en verimli tarım yapılır. Türkiye'de bu unsurlardan, biri ikisi değil, üçü de var. Hem de en bol, en feyizli olarak.. Buna rağmen kendi yağımızla bile kavrulamıyoruz; Gelir ve döviz sağlamak şöyle dursun, varlık içinde yoklukla, «fukara-yi sabirin» iz hep.

Bunun sebebi ne? Evet, senez kabiliyetimiz yok. Hatta böyle bir düşüncenin sahibi bile değiliz. İcat ve ihtirâyı, buluş ve yaratışı, tahlil ve terkip doğurur; yani, çözme ve bağlamağı bilmekle, doku ve örgü mümkündür. Organize gücümüz, kalmamış zâhir. İç ve dış baskılar ve tepkiler, bu kabiliyetimizi zedelemiş olmalı. Kendi kabuğuna çekilmek, budur işte..

Yoksa İmparatorluklar kuran, medeniyetler yaratan, bir milletin, bu zekâdan yoksun olması mümkün olan şey değil. Her halde ruhlarda ve zihinlerde bir yıpranma olmuş; Geri kalışımız da belki bu yüzden. Ama hiç kötümser olmamalı. Bunlar giderilmesi kolay olan, tökezlemelerdir.

3 — KALKINMANIN YOLU VE ÇARESİ

Çok şey söylenir, çok lâf edilir. Hele ağzı kalabalık sosyalistler ortaya çıktıktan sonra!. Peynir gemisini batırmadan, biz de söyliyelim:

Bunun yolu; ilgi ve işbirliği; çaresi, dayanışma ve kaynaşmadır. Bu, ne ile mümkün? Kirli çıkınların açılıp yıkanması: herkesin varlığını ortaya döküp, teşebbüse kalkışması ile dört elle sarılması: paranın her şeyi halletmiyeceğini bilerek, mevhum değerinden vaz geçip, gerçek değerine göre onu ortaya sürmesi..

Bizde iki, üç kişi bir araya gelemiyor. Kollektif Şirketler ancak aile şirketleridir. Hem güvenazlığı, ve hem de kazanç çokluğu, telâşı içinde olmak, kötü bir müptelâlıktır, «Rabbena, hepbana» denildiği gibi..

Bu telâşdan kurtulmadıkça, ne kadar servet sahibi olursak olalım, pintilikten kurtulamayız. Bunun çevremizde ne de çok örneği var!..

Zengin dediğin, deniz gibi engin olandır. Hem derinliğine hem genişliğine.. Çalkanmıyan servet: çölde kum, gölde çim, dilde gam gibi zevaittendir. «Bir lokma, bir hırka» dileği, meskenet için değil, cemiyet lehine feragat içindir. Yani çalışacaksın, kazanacaksın, zengin olacaksın, hem de «bir lokma, bir hırka» ya kanaat ederek, fazlasını cemiyete bağlıyacak, millete bağışlıyacaksın. «Ağniya'i şakirin» den olmak, böyle olur ancak.

Atalarımızın dediği gibi: «Korkak bezirgân ne kâr eder, ne zarar. Keçinin kuyruğu gibi, ne uzanır, ne kısalır.» Bunda şüphe var mı? yoktur elbet.

Ama bu gün, önemli bir konu var: Keban Barajı; ve onun imkânları.. Fakat

(Sonu 32. sayfada)

BARAJ GÜZELLEMESİ

Fırat, bize şavk oku atan bir yay gibidir,
Işık, bereket saçıp coşan bir kudret gibi;
Tâ Ağrı'dan hız alıp boşanan tay gibidir,
Şahlanıp dağı taşı aşan son savlet gibi.

Kol atmış Erzurumdan, Munzurdan, Pülümürden,
Tâ Muş'a müjde verip gelmiş, beyaz kömürden;
Bendetmek için onu, çok gün geçti ömürden
Fırat, sabır tüketen, yeni bir hasret gibi.

Simli bir kurşun kalem, yazmış göğsüne berat,
Artık dizgin tutacak, dağ taş aşan bu kır at.
Bağrımıza basıp ta geçemezsin ey Fırat!
Yandıkça kanacağız sana, muhabbet gibi.

Emek bizim, güç bizim, bizden hüner, ustalık,
Yuğrulup mânâ ile madde harç olsun artık;
Vatan altın çağına girdi, dost-düşman tanık,
Yurt artık baştanbaşa donansın cennet gibi.

Baraj Anadoluya taşan servet olacak,
Doğudan batıya güç, fecre kuvvet olacak,
Baharın feyzine denk öz taravet olacak
Dört ufka hükmedecek millet de devlet gibi.

«Yeni bir çağ gelmede toz pembe seher sanki»
Aşkı meşk edip dağ taş, kendine çeker sanki,
Bu her eserden üstün, özge bir eser sanki,
Bu kurulan yepyeni bir medeniyyet gibi.

Baraj, gecelerimi ışıtan rüyâ şimdi,
Dudaklarımda kalan kutlu bir duâ şimdi;
Sanki ben bir Mecnûn'um, o da bir Leylâ şimdi,
Baraj kara sevdâya benzer bir hâlet gibi.

Ruhları dile getir, bu aşk için Yarabbi!
Onun için kaside yazsın Fuzûli, Nâbi;
Yeter; anlatamazsın, bu aşkı sen, Hicâbi!
Ustan «Yıldırım» gibi, üstâdın «Fikret» gibi...

HİCABİ KARAÇORLU

Keban Dolayısı ile Elâzığlıların Görevleri

Nazif SÜREL

Keban Barajı I. ci kısım gövde ihalesi yapılmıştır. Dünyanın sayılı barajlarından biri olarak gösterilen bu tesisin şehrimize hayırlı ve uğurlu olmasını dileriz.

Bu büyük tesisin ortaya çıkaracağı birçok problemleri olacaktır. Fertlerden başlıyarak kentlere, ve hükümetlere kadar müsbet neticeleri ile şimdiden mutluluk duyarken, ayni zamanda gecikmeden Elâzığlılar olarak bizlere taallûk eden bu problemlere de eğilmiş olmamız lâzımdır. Milyarlara baliğ olan bu yatırım içinde, şehrimize iktisad güç kazandıracak ferdi yatırım plânlarının azami seviyeye çıkarılması en önde gelen faaliyetlerimiz olmalıdır.

Demir, Kömür, Bakır, Krom, Kurşun Vs. olarak çok zengin toprak altı rezervelerimizi işletmeye açmak yolunda, bugün Türkiye'nin en ucuz yakıt maddesinden daha aşağı bir fiata malolacak elektrik enerjisi, yatırımlarda Türkiye'de en düşük maliyet tevlit edecektir. Nitekim daha şimdiden birçok sermayedarları bu yolda titiz bir etüd safhasına sokmuştur. Meselâ bir demir çekme fabrikası, bir kurşun, bir teneke, Pik dökümü bakır izabe tesisi için İstanbul, Ankara vesair şehirlerden heyetler gelirken, Devlet olarak de üçüncü bir Demir çelik fabrikası ile bir su boruları imal edecek fabrika için fikir teatileri başlamıştır.

Bugün için bir teşebbüs ve etüd mahiyetindeki sondajlar, çok kısa zaman sonra tatbik edilmiş olarak karşımızda yükselecektir. İşte bu yatırımların Elâzığlı olarak bizlerce tahakkuk ettirilmesi, şehrimize daha çok iktisadi bir güç kazandırmış olacaktır.

Yıllar önce şarkın iktisaden, Kültür, Teknik ve nüfus kesafeti ile en gözde şehri olan Elâzığ, Harputtan ovaya indiği andan itibaren adeta bütün bu hasletlerini kaybetmiş, ve neticesinde de her yıl biraz daha artan bir göç büyük şehirlere doğru şehrimizden kopmuştur. Nitekim bugün büyük yatırımları ile bu yolda servetini genişletmiş en az 20 - 30 Elâzığlıyı bu şehirlerde rahatça sayabiliriz. Maalesef acıdır ki, Elâzığlı olarak bu gerçeğin nedeni üzerinde hâlâ durmuyor, bu yolda bir olumlu yönelişe alâka duymuyoruz.

Bununla beraber artık hepsini bir kenara bırakıp, Keban barajının önümüze açtığı imkânları en iyi şekilde kullanmak yolunda başta sermayedarlarımız olmak üzere elbirliği ile ve en iyi şekilde çalışmalı, fikirlerimiz, güçlerimiz, ve her türlü imkânlarımızla birleşmeliyiz. Önümüzde duran bu problemleri tahakkuk yolunda herbirimize düşen görevleri yılmadan yapmak üzere çok düşünmeli, uzak görüşlü olmalı ve plânlamalıyız.

Bu vesile ile günlerden beri yaptığımız birçok görüşmelerin bize ilham ettiği bazı fikirleri de, kendimize düşen bir ödev olarak burada izah etmek her halde faydalı olacaktır. Bu fikirlerin ana hattı Kebanın bize sağlıyacağı ve bunun için gerekli olanlardır ki bunu da başlıca dört maddede gösterebiliriz.

a) Yapılacak yatırımların sağlıyacağı faydalar,

b) Varlıkların birleştirilmesi,

c) Bunlara ilâveten temin olunabilecek kaynaklar,

d) İş gücünün temini.

A) Memleketimiz artık Ziraatçı bir devlet vasfı yanında sür'atle Sanayici olma mecburiyetini hissetmiştir. Zira ağır dış borçlar ile bozulan iktisadi dengenin, Zirai ihracatın zorluğu yanında, sanayi yönünden de açık pa-

zar olmaktan kurtulmamızla düzelebileceği bir gerçektir. Nitekim bugün birçok vilâyetimiz bu sanayileşmenin tabii bir sonucu olarak o kadar güç kazanmıştır ki, bu güç ve imkânı her gün biraz daha genişletmek ihtiyacı ve yeni pazarlar temini bunu takip etmiştir.

Nitekim, yıllardan beri Elâzığ'da, bir Antep, bir Diyarbakır, Kayseri, Ankara ve İstanbul için alıcı şehir durumuna girmiştir. Vakıa şehrimizde halihazır alıcı piyasası Muş'a kadar uzanmakta ie de, bu durum başkasının malını satan bir aracı durumundadır.

Bu projelerimiz tahakkukunda biz alıcı durumundan sıyrıldığımız gibi, bütün şark Vilâyetlerine ve hatta ilerde doğu ve güneydoğu komşu memleketleri ihracatımızla faik durumda bir Elâzığ olabiliriz. İşte zaten programımız ve yatırımlarımızın bütün kuvvetini bu alıcı piyasasının genişliğinden almaktayız. Böylece ucuz maliyet, geniş interland, heran artan bir yatırım ve bunların tevlit edeceği büyük devlet yatırımları, tezimizin hülâsasıdır.

B) VARLIKLARIN BİRLEŞTİRİLMESİ

Her biri 100.200 bin liradan başlamak ve tesisin kapasitesine göre milyonlara ulaşacak rakkamların temini hiç şüphesiz fertlerin mali güçleri üstünde bir projedir. Bu bakımdan bu tesislerin ikmali behemal kollektif bir sermayeye dayanmaktadır. Bir Gaziantep vilâyetine hergün artan bu gücünü, şahısların bu yolda birleşme ile elde ettiğini bilmeyen yoktur. O halde bu husus bizim için de bir zarurettir. Hukuki bakımdan şartları iyi tesbit edilmiş, mevzuu dikkatle incelenmiş bir yatırım plânına öncü olacak bu birleşmeyi teyid eden şirketlerin teessüsü; ayrıca ortaklara bugünkünden daha kârlı işlerin teşebbüs cesaretini vermelidir.

C) SERMAYE TEMİNİ:

Barajın bu yıldan itibaren ödenecek olan istimlâk bedelleri beşyüz milyon liraya ulaşmaktadır. Bu tediyelerin % 50 sİde halen şehrimizde bulunan veya gine Elâzığlı olan tacir vasfındaki kimselere intikal edecektir. Binaenaleyh şimdiye kadar kulağımıza geldiğine göre, bu tüccarlarımız % 10 a ancak ulaşabilecek bir inşaat yatırımı tasavvurlarından vazgeçirmek üzere kendilerini uyarmak sureti ile milyonlarca liralık bir sermaye sağlanmış olacaktır.

D) GÜÇ TEMİNİ HUSUSUNA GELİNCE

Şehrimizin % 40 ının dar gelirli bir zümre olduğu, hayat standardı bakımından da burada ödenecek ücretlerin mevcut kazancına faik bir durum göstereceği dikkate alınınca, hem işçi ve hem de işvereni memnun edecektir. Böylece Gücü temin eden ücretin yüksekliği nisbetinde o güç rahatlıkla sağlanacaktır.

Kebanın getirdiği ve yukardan beri açıklamaya çalışılan problemlerin tahakkukunda bizlere de düşen görevleri şu birkaç satırla birkere daha izah etmek isteriz. Bu görevler belki de çok basit görülebilir, ancak onun şeref, mes'uliyet ve hatta mecburiyetini idrak ederek yapmak bizi muhakkak ki mutlu kılar.

Başta Vilâyetimiz ve Belediyemizden başlamak üzere basınımız, aydınlarımız ve hepimiz bütün Elâzığlılar, hergün heryerde bu fikir ve temennilerimizi birbirimize söylemeli, hep birlikte bu yolda bir karar almalı ve Elâzığı eski o en parlak günlerindeki iktisadî güce yöneltmeliyiz.

Nazif SÜREL

DÜŞ TAŞLARI

A. Rahim Balcıoğlu
Şiirler

Fiatı : 3 Lira

YIKILAN HARPUT

Toz, duman içinde bıraktı felek,
Harput'ta eğlenen, gülen kalmadı.
Her Cuma, al ata binip yelekcek,
«Cirit Meydanı» na gelen kalmadı.

Eskiden nice bir nasip paylandı;
«Şehir» de kışlanıp, bağda yaylandı.
Dereden tepeye hoyrat söylendi;
O, mutlu günleri, bilen kalmadı.

Ustası, çırağı; toyu, ermişi;
Tezgâh başlarında bıraktı işi.
Puşunun, yazmanın, yok savuluşu:
Bardaktan boşalan, dolan kalmadı.

Minare lal olmuş, sararmış çınar;
Sırrını kaybetmiş ince nakışlar.
Ne «kürsü başı» var; ne yar, ne karar;
Anadan atadan kalan, kalmadı.

Bu günü aşarak, aydın düne çık!
Dört yana gözünü kapıyarak bak!
Camilerden taşan şen cemaat yok;
Beş vakti kıldıran, kılan kalmadı.

Artık, orciklere pestil dolanmaz;
Çortunlar akıp da sular bulanmaz.
Yad eli değse de böyle talanmaz,
Talan gerçek oldu, yalan kalmadı.

Kapılar kitlenmiş, çarşılar bomboş;
Ne yazımız yazdır, ne kışımız kış.
Halayı, avreşi unuttuk kardeş!
Oynıyan kalmadı, çalan kalmadı.

CENÂNİ DÖKMECİ

KADER VE SEBEP

Dr. Gültekin CAYMAZ

İyilik de Allah'tan, kötülük de.

Evet, fakat ancak yaptığımız bir şeye karşılık olarak, Allah bize iyilik veya kötülük verir. Yoksa, bizim yaptığımız kötülüğü veya iyiliği bize yaptıran Allah değildir. Biz, işlerimizi çeşitli tesirlerin altında kaldıktan sonra kendi şahsî iradenizi kullanarak yaparız. Neticede, sorumluluk tamamen bizim olur. Çeşitli tesirlere misal olarak şunu alalım. Bir hastayı iyileştirmek için uğraşan bir kimsenin kafasında, aniden değişik ve farklı bir fikrin belirmesi, o şahsa ruhî alanda yapılan bir yardımdan dolayıdır. Bundan sonra, o şahıs şahsî iradesini kullanarak o fikri işler. Neticede sorumluluk o şahsa ait olur. O şahıs çoğu zaman, kendisine yapılan ruhî yardımın farkında bile olmaz ve başarının tamamen kendisine ait olduğunu sanarak öğünür.

İnsanların hastalanması veya ölmesi bazı sebeplerin sonucudur. O sebepler tesir etmeye başladıktan sonra, hasta veya başka bir kimse, o sebebin tesirini giderecek bir şey yaparsa, hasta iyileşir veya hasta o sırada ölmez ve hayat süresi uzar. Hastalığın sebebi sadece maddî (organik) değil, manevi (ruhi tesirler yalnız başına veya bir arada rol oynarlar.

İnsanların kaderinde de benzer bir durum vardır. Bugün yaptığımız bir işin sonucu olarak, meselâ 30 yıl sonra iyi bir durumla karşılaşmamız Allah'ın koyduğu mukadderat kaidelerine göre otomatikman plânlanmıştır, yani mukadderdir. Fakat 30 yıl dolmadan yapacağımız başka bir iş, öncekinden farklı bir sonuç doğurabilir. Bu da yine mukadderat kaidelerine göre kararlaştırılır. Bu durumda, önceki «kader» denen sonuç değişir ve yeni sonuç meydana çıkar. Yani bir bakıma kader insanların elindedir, demek gerekiyor. Fakat, biz, bu konuda Allah'ın koyduğu kuralları, meselâ fizik bilimi kanunları (kuralları) kadar iyi bilmediğimiz için, hangi çeşit sosyal işlerimizin, kader yönünden, hang çeşit sonuçlar vereceğini iyi bilmiyoruz. Fakat, dini kitaplardaki tavsiyelere uymakla iyi sonuçlara kolayca varabilmemiz beklenmelidir.

Allah'ın insanlara, «tövbe ederseniz affederim» demesi de, kaderin değişken olduğunun bir delilidir. Demek insan affedilince, önceki, kader kurallarına göre karşılaşacağı sonuçtan daha iyi bir sonuçla karşılaşmasına imkân verilir.

İnsanlar bir işi yaparken, iyi ve kötü ruhların tesirinde kaldıkları gibi, iyi ve kötü insanların da tesirinde kalırlar. Fakat, buna rağmen, yapılan işin sorumluluğu tamamen yapana aittir. Ve sonuçla, zamanı gelince, o karşılaşır Bu, iş ile sonuç arasındaki zaman, bazan birkaç saniye veya gündür. Bazan daha uzundur, ay veya yıllar gibi, bazan da ancak öldükten sonra ruhumuz sonuçla karşılaşır. Fakat, çoğunlukla, iyi veya kötü olsun, yaptıklarımızın karşılığını hayatta iken ve çok kısa bir zamanda görürüz. Bu karşılık, para hususunda, şöhret hususunda, sevgi veya saygı hususunda olsun aynıdır. İş ve sonuç arasındaki bağlantı, Allah'ın koyduğu kurallara göredir. Meselâ başkası için iyilik düşünürsen, kendin iyilik bulursun. Başkasına kötülük düşünürsen, kendine kötlük gelir. Vücuda zevk veren şeylerden aşırı derecede istifade edersen, zararlı sonuçlar alırsın. Vücuda gereken organik maddeleri vermezsen, organik veya ruhî arızalar olur. Ruhî bakımdan iyi davranmazsan, gereken korunmayı yapmazsan ruhî veya organik hastalık olur.

Bütün bu kurallar, açık veya kapalı bir şekilde, izah edilerek veya edilmeksizin, dini kitaplarda yazılmıştır. Aklımızı kullanarak bu kitapları okur ve tavsiyelere uyarsak, kader kurallarına uygun olarak iyi sonuçlarla karşılaşırız. Onun için elimizden geleni en iyi şekilde yapmalıyız. Üst tarafı Allah'ın yardımı ile tamamlanır.

KENDİMİZE DÖNELİM

Şükrü KAÇAR

Yaşama gücünü ulusal kültüründen ve şerefli geçmişinden almayan toplumlar, inançlarını yiyen insanlar gibi bir gün tarih yapraklarından silinip giderler.

Biz, Tanzimattan bu yana batıya yönelmiş ve batıdaki her yeniyi, her yeniliği almağa çalışmışızdır. Almak istediklerimizin, ulusal yapımıza ne derecede uygun düşeceğini, bizi ne oranda ileriye götürüp yükselteceğini bir defacık olsun usumuzdan geçirmemişizdir. Bunun içindir ki, ulusal kültürümüz köklü bir eğitim felsefesine oturtulamamış, her gün bir başka devletin eğitim sistemini örnek almak hastalığına tutulmuşuzdur. Yabancıların her dedikleri, bizim için şaşılmaz ilkeler olarak kabullenmiş, eğitim tarihimizde isim yapmış nice değerlerimiz unutulup gitmişlerdir. Örneğin, bir Erzurumlu İbrahim Hakkı Efendi, «Ölmez» diye nitelendirdiğimiz «Marifetnâmesi» ile gönüllerimizi kuşatmamış, buna karşılık sadece teoride kalan düşünceleriyle Darvin'ler, Lamark'lar ünlü kişiler olmuşlardır. Oysa Türk tarihinin derinliklerinde yatan o denli yüce kişiler vardır ki, batılı düşünürler bunların ayak tırabı bile olamazlar. Bütün bunların nedeni, kendimize dönemeyişimiz, kendimizi bulamayışımızdır. Uygarlığın, doğudan batıya akıp gittiğini gerçek yanları ile bildiğimiz, tarihimizle her an göğsümüzü gere gere övündüğümüz halde, neden kendimizi yabancıların, özellikle batılıların yanında küçük görmeğe çalışırız? Kanımızca onlardan ne zekâca geriyiz, ne de onların yaptıklarını yapamıyacak kadar güçsüsüzdür. Bütün işler, yıllar boyudur içimizde düğümleşen kendimize güvensizlik, başkalarının yaptıklarını yapamıyacağımıza özgü bazı kanıların ruhumuzda kök salışına bağlansa yeridir. Türk toplumu olarak bugün batının eli uzanmadıkça yaşayamıyacağımız yolunda köksüz, dayanıksız kanılarımız vardır. Kendine dönmeyen, kendi ulusal yapısındaki cevheri sezmiyen hiç bir toplum, sahip olduğu güçleri bir araya getirip yükselme, kalkınma yolunu bulamaz.

Şimdi biz diyoruz ki, Türk toplumunun kendine özgü bir eğitim felsefesi olsun, bunun kökü de Türk kültürüne dayansın. Gücünü ulusal yapıdan almıyan hiçbir metot, hiçbir görüşe körü körüne bağlanıpta, Türk'e özgü değer sistemleri bir tarafa itilmesin. Eğitimde, ağırlık noktasını kendi ulusal varlıklarımız teşkil etsin, yetişmekte olan yavrularımız önce kendilerini, kendi toplumlarını tanısın. Ulusal yapı işlendikten sonra, yabancı bilgiler verilmeğe çalışılsın. Batı hayranlığı, yüzyıllardır bizi kötü yönden etkiliyen bu hastalık ortadan kaldırılsın. Çocuklarımızda Türklük gururu, bilinçli bir şekilde işlensin, Türk gençliğinin de belirli bir (ideali) ülküsü olsun. Sorulduğu vakit gençlik tarafından bunun karşılığı kolayca verilsin. İnsanlık haklarından önce Türklük hakları, Türklük için yapılması gereken düşün yöntemleri eğitim programlarında yer alsın. Bu programlara baktığımız zaman kendimizi kolayca görebilme, Türklük bilincine kolayca erebilme olanağına kavuşabilelim.

Kültürün ağırlık yönü, tarihimizin derinliklerinden getirilen ulusal hasletlere verilmedikçe bu toplumun güçleneceğine inancımız yoktur. Yaşama gücünü ulusal kültüründen ve şerefli geçmişinden almayan toplumlar, bir gün gelir ki inançlarını yiyen insanlara dönerler. İnançlar yendikten sonra da ortada birşey kalmaz. Bugün Türk toplumu gerçekten kendine dönmenin, kendini bulmanın sancılarını çekip durmaktadır. Eğitimimize olumlu bir yön vermedikçe ve çocuklarımızı kendi benliklerini duyarak yetişebilecek olanaklara kavuşturmadıkça mutlu olamayız, mutlu geleceklere doğru yol alamayız. Bunun içindir ki yeni bir

döneme girdiğimiz şu günlerde Eğitim Bakanlığımızdan bu konuda bazı isteklerimiz olacaktır. Bugüne dek süregelen ve olumlu sonuçlara bağlanamıyan eğitim denemelerine artık bir son verilmeli, programlarımız Türk kültürünü çocuklarımıza aktaracak şekilde düzenlenmelidir. Çocuğun yeteneklerine ve zekâ yapısına göre hazırlanmıyan bir programın ülkeye fayda getireceğine inanılamaz. Bundan dolayıdır ki programlarımızda çocuğa önce ulusal ülküyü aşılıyacak, yurt ve memleket sevgisini kazandıracak konulara öncelik verilmeli, başlangıç noktası Türk kültürü olmalı, faydasına inanılan yabancı kaynaklı bilgiler ondan sonra programlarımızda yer almalıdır. Bu takdirde çocuk önce kendi benliğini, Türklüğünü duyacak, memleketin çıkarlarına ilişkin sorunlarda baş savunucu kesilecektir. Bu, kendimize dönmek, kendimizi tanımakla gerçekleştirilebilecek bir ana sorundur. Tüm memleketsever, ülkücü aydınlarımızı bu konuda göreve çağırıyoruz, yabancılardan ithal edilmeğe çalışılan eğitim sistemlerine, eğitim görüşlerine son verilmesini istiyoruz. Kendi yapımızdan fışkırmıyan bir eğitim sisteminin bize ve toplumumuza yararlı olacağını da kabul etmiyoruz. Kültürden yana kapılarımız dışarıya açık olsun, ama dışarıdan gelen kültür, «yenidir, orijinaldir» diye hemen benimseyip, kendi kültürümüz bir yana itilmesin. İyiler, doğrular alınsın ve ulusal yapıya uydurulmağa çalışılsın.. Böylece biz de kendi eğitim felsefemizin oluşumu içerisinde, ulusal benliğimizi, yitirilen kişiliğimizi bulalım. Çocuklarımıza, güvenilir bir kültür mirası bırakalım.

Y. Kemalden Müntahil :

Rubailer

1

«Ahbâbını ister iyi, ister kötü seç
İdbâra düşersen seçilir ler/ger geç
Birçokları küsmüş gibi bîgâneleşir»
Bir cüz'ü de ammâ olur ömrünce güleç.

2

Vermiş de nizâm âleme «Rahmânırahîm»
Devrân yine ammâ görünür halka vahîm
Farzâ, verebilseydi kul emrince düzen
Gülzârı da eylerdi Cahîm içre Cahîm.

F. M.

Harput Tarihini Aydınlatan
Dokunulmamış Kaynaklardan :

HARPUT MAMURETİL'AZİZ Şeriyeye Sicilleri

(16024 - 1913)

Kırzıoğlu M. Fahrettin

Bütün Doğu-Anadolu ve Azerbaycan'ın gerçek tarihini aydınlatan yeni belgelerin başında, **«Dede-Korkut Oğuznâmeleri»** gelmektedir. Gün geçtikte mahiyeti anlaşılan ve «Krabar» (eski-ermenice) diliyle yazılı kaynakların da gerçek mahiyetini çözmeye yarayan, Kafkaslar kuzeyinden Anadolu'ya gelen **Sakalar** ile onların Horasan'daki kollarından ve İran üzerinden gelerek M.Ö. 150 - M.S. 430 tarihleri arasında altı yüzyıl buralara hâkim olan **Arsakılar**'ın tarih destanları olan **«Dede-Korkut Oğuznâmeleri»**nde, Harput/Elâzığ ile çevresindeki bölgelerin İlbeğleri (Satrapları) hanedanına, «Yeni Fırat»ın bir sayısında dokunarak, KIZILLIK - KOCA OĞLU YAGANAK - BEK'in destanlık kütüğünü belirtmiştik. Egil'den Giresun'a çekilecek çizginin boyunca yayılan yerlere hâkim olan ve sonradan Erzincan - Tunçeli - Elâzığ - Egil bölgesinde yurt edinen bu İlbeğleri soyu, M.Ö. II. Yüzyıldan kalma Süryani Mar Abas Katina ile onun tercümesini M.S. V. Yüzyılda yapan Muş - Bitlis/Taron bölgesinden yetişme Khorenli Movses'in tarihinde, doğrudan doğruya «TORK (Türk) SOYU» olarak gösteriliyor; ve Yahudilerin SAMSON, İran'ın SACLI-RÜSTEM, Yunan'ın HERKÜL'ünden çok çok güçlü bir eşsiz pehlivan olarak anılıyor; halkın bunlar üzerindeki destanlarından örnekler veriliyor.

Bu bakımdan, Egil - Harput/Elâzığ - Tunçeli ve Erzincan bölgelerinin, Oğuzlar ve Oğuzluk tarihinde «TORK/TÜRK-SOYU» yurdu olarak, çok büyük ve şanlı bir yeri vardır. Elâzığ tarihini yeniden yazacaklara, bilhassa M.Ö. VII. Yüzyılda **SAKALAR**'ın gelişiyle başlayan bu destanları bırakan TÜRK-Soyu'nun varlığını ve mâhiyetini belirtmelerini, bir daha hatırlatmış olmakta fayda görüyoruz.

*
**

Selçuklu Fetihlerinden sonra ARTUKLU, DULKADIRLU ve AKKOYUNLU TÜRKMANLARI'nın, bir deyimle BOZ - ULUS'un yurdu olan Harput/Elâzığ İli ve çevresindeki **coğrafya ve göçebe adları** da, çok değerli olup, tarihi aydınlatmaya yarar mâhiyettedir. Biz, köy - kışla - yayla - ekerek/mezrea - kom gibi yer adlarında yaşıyan bu tarih hâtıralarının incelemesiyle, adı geçen ve AKKOYUNLU İmparatorluğunun çekirdeği ve dayanağı sayılan BOZ - ULUS TÜRKMANLARI'nın boy - oymak - tire ve obalarının yerleşmelerini gösteren belirtileri buluyoruz. BOZ - ULUS'a bağlı ve tâbi olarak yaşayan Türkman/Oğuzlar'dan bir kol olan**Kürmanç** ve **Zazalar**'ın kurduğu KARA - ULUS'un bile gerçek etnik varlığını ve Türklüğünü de, **«Dede - Korkut Oğuznâmeleri»** nin ışığında, yer - adları/toponimi, dil, etnografya ve folklor kollarındaki inceleme ve Osmanlılardan kalma **«Tahrîr - Defterleri»** ile, Kadıların tuttuğu **«Şer'iyye Mahkemesi Sicilleri»** üzerindeki araştırmalar ortaya çıkaracaktır. Türkiyede İl ve bölge tarihini yazacaklar, anılan Osmanlı **«Tahrîr (Sayım) - Defterleri»** ile **«Şer'iyye Mahkemesi Sicilleri»** ni incelemeden, doğru ve olgun bir eser ortaya koyamazlar. Anılan bu iki türlü kaynağın incelenmesiyle, bir ilin veya bölgenin türlü adlarla anılan halk toplulukları ve bunların biribiriyle olan münasebetleri de belirtilmiş olur. Artık, yalnızca basma ve yazma kitaplara, madenî paralar ile her türlü yapı ve mezar yazıtlarına başvurularak yazılan il veya bölge tarihleri, gerçek olarak geçmişi ve bugünün bilinen halkının dününü tam olarak anlatmaya yeter sayılamaz.

Bir İlin veya İlçenin, eskiden bağlı bulunduğu Eyalet veya Sancak neresiyse, oraya âit Osmanlı Tahrir (sayım) Defterleri ancak İstanbulda BAŞBAKANLIK ARŞİVİ ile, Ankarada TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİ'nde, az bir kısmı da İSTANBUL BELEDİYE KÜTÜPHANESİ M. CEVDET KÜTÜPHANESİ'nde bulunmkatadır. Ne yazık ki, 1929 da şimdiki Başbakanlık Arşivi içinden iki tiren katarı dolusunca **Osmanlı Evrak Hazinesi** Bulgaristanlı kâğıt tâciri bir yahudiye resmen hurda kâğıt olarak satılmış; ve Bulgar Hükûmeti buna derhal elkoyarak Sofyada ikinci bir «**Osmanlı Arşivi**» kurarak, bunlara sahip olmuştur. Bugün, Başbakanlık ve Tapu - Kadastro Arşivlerinde bulamadığımız eksik Sancak ve Eyalet Tahrir Defterlerini, kataloğu bile gizli tutulan Sofyadaki bu «satılmış evrak hazinesi» nden aramak gerekir. Çok az olarak da, Azerbaycan, Dağıstan ve Karadeniz eçvresiyle Balkan ve Akdeniz kıyılarına ait «Osmanlı Tahrir Defterleri» nin İllerde veya yerinde kalan ikinci nüshaları, düşman istilâları ve savaşlar sırasında yabancıların eline geçmiştir. Meselâ, bunlardan 1595 tarihli «Ahıska/Çıldır Eyaleti Tahrir Defteri», 1828 Moskof istilâsında Ahıskadan alınarak Tiflis Müzesi'ne konulmuş ve 1947 de Gürcistan Bilimler Akademisi tarafından 516 sahife halinde eski harflerle Sergey CİKİYA'nın okuyuşuna göre Tifliste basılmış; iki cilt halinde de gürcüceye çevrilip, izahları yapıştır.

«**Şer'iyye Mahkemesi Sicilleri**» ne gelince, bunlar, 1924 Martında Hali felikle birlikte kanunla kaldırılan Kadı/Şeriat Mahkemelerinin kütükleridir. Eskiden her Kadılık/Sancak tarafından bu «Şer'iyye Sicilleri» düzgün olarak tutulur; eski Kadılardan, yeni Kadılara şaşmadan ve doğruca devir ve teslim edilirdi. Ne yazık ki, millî tarihimizi ve bölgelerimizin dününü aydınlatan bu son derecede değerli hazineler, bilhassa 1928 Alfabe Değişikliği sırasında ve ondan sonraki ihmallerle yok olmuş veya şunun - bunun eline geçmiştir; kurtulanlar da, İl Müzelerinde veya Ankara ile İstanbulda toplatılarak saklanmaya başlanmıştır. Bu bakımdan, Anadolumuzun Doğu - İlleri gibi 1828 - 1917 arasında Moskof işgal ve istilâsına uğrayan yerlerinde, ŞER'İYYE SİCİLLERİ'nin çoğu yok olmuştur. Bugün, yakın çağdaki tarihi iyi bilinen ve incelenen sınırboyu İlimiz Kars'ın ve eski sancak olan büyük ilçelerinin hiçbirinin «Şer'iyye Sicilleri» yoktur ;Moskof Kavgalarında belirsiz olmuştur. Koca Erzurum için de durum, buna benzer. Fakat, Harput/Elâzığ'dan Siirt ve Urfaya değin eski Akkoyunlu/BOZULUS YURDU İllerimiz, bu bakımdan da çok talihlidir: Şer'iyye Sicillerinin çoğu sağlam olarak eski Eyalet merkezi DİYARBAKIR'da bulunmaktadır. Ne yazık ki, aydını bol ve bölge tarihle gerçekten aşkla çalışarak uğraşan araştırıcıları değerli olan Elâzığ, Diyarbakır, Siirt, Mardin, Urfa, İllerimizin tarihini yazanlar da, bu eşsiz tarih kaynağı hazinelerimize henüz elsürmemişlerdir. Bunların, hicrî yılları ve **Diyarbakır Müzesi'ndeki** kayıt sıralarını, değerli Kütüphanecilik Doçenti Dr. Osman ERSOY, Ankara Üniversitesi DTCFD'nin Temmuz - Aralık 1963 tarihli XXI. Cildinin 3 - 4. Sayısında «**Şer'iye Sicillerinin Toplu Kataloguna Doğru**» başlıklı yazısında ilk defa tanıtmıştır. Alfabe sırasıyla bu yazıda Diyarbakır'da (eski Zinciriyye Medresi'nde kurulan) DİYARBAKIR MÜZESİ Kitaplığındaki 252 Şer'iyye Sicilinden: 8 Bitlis, 1 Çemişkezek, 2 Derik, 19 Divriği, 158 Diyarbekir, 28 Harput/Elâziz, 1 Kulp, 7 Lice, 86 Mardin, 3 Savur ve 16 Siirt defterinin yılları (hicri) ve numaraları verilmiştir. Biz, fazla olarak, bunlardan elden geçirdiğimiz onbeşinin yaprak sayısını ve milâdi yıllarla sırasını da aşağıda vererek, HARPUT/ELÂZİZ ŞER'İYYE SİCİLLERİ'nin, IV. Murad çağından (1624 yılından), Birinci Cihan Savaşı öncesine 1913 yılına değin gelenlerin cetvelini sunacağız.

Şer'iyye Sicillerinin eşsiz değerleri biraz olsun belirtmek için, içlerinde nelerden bahsedildiğini kısaca şöyle anabiliriz: KADILARIN verdiği HÜKÜMLERİ'n suretleri; bir vakıf, hibe/bağışlama işi; bir tanıklık/şahidlik, bir hâdisenin resmen tesbiti; şimdi piyasa de-

diğimiz eski narhlar (alış - satış fiyatları); Devlet Merkezinin (İstanbul'dan) gelen FERMANLAR ile EMİRLER'in, HÜKÜMLER'in, TEBLİĞLER'in özetleribu defterlere tarih sırasına göre yazılmıştır. Bunlardan: Celâlî ve eşkıyanın takipleri; göçebeler arasındaki anlaşmazlık ve yerleşme/yaylak - kışlak dâvaları, iskânları; Vâli ve Sancakbeylerinin idaresinin Kadılarca kontrolü; savaşa katılan yerli/yerleşik halk ile göçebelerin vazifeleri ve ileri gelen kişileri; posta/Tatar ve menzilhane işleri; Madenler ile tuzla işletmeleri ve varsa darphane ve (Keğı'daki top ve mermi, çivi, nal işleyen fabrikası gibi) imalathâne işleri; 1854 Kırım Savaşı ve sonrasındaki Savaşlarda Orduya at, davar, giyecek ve yiyecek gibi aynı yardımlar ile altın - gümüş para yardımında bulunan eşraf ve ileri gelen hayır sahiplerinin adları ve yardımlarının çeşitleri ile mikdarı; eski okumuş âileleri ile hayır sahiplerinin adları ve vârisleri, hep bu Şer'iyye Mahkemesi Sicillerinde yazılıdır. Kısacası, bugünkü yerli gazeteler ile Hükümet ve İl Genel Meclisi tutanaklarının eski biçimiyle yaptığı işleri, bu Sicillerde bulabiliyoruz. Bu bakımdan, 1624 ten 1913 yılın adeğin 290 yıllık Harput tarihini (arada yüzyıllık eksikle) ve iç yaşayışını, ancak Diyarbakır Müzesi Kitaplığındaki bu Harput Şer'iyye Sicillerinden öğrenebiliriz. Elâzığ Turizm ve Tanıtma Derneği, bu defterlerin tümünün mikrofilmlerini aldırmalı ve mühimlerinin fotokopilerini çıkarttırarak, Elâzığ Tarihini yazacakların incelemesine vermelidir.

Biz, muhterem ülküdaşımız Memişoğlu'nun isteği üzerine, bu defterlerin listesini, milâd yıllarını da belirterek, aşağıda sunuyoruz:

DİYARBAKIR MÜZESİ Kitaplığı'ndaki HARPUT/EL'AZİZ ŞER'İYYE SİCİLLERİ :

Yılları Hicri/Milâdi	Nu.	Yaprağı	Hangi Padişah çağına ait olduğu
1034-1035/1624-1625	383	95	IV. Sultan Murad
1041-1042/1631-1632	181	90	
1042-1043/1632-1634	386	221	
1046-1047/1635-1636	304	120	» » »
1064-1066/1652-1656	385	85	IV. Sulatn Mehmed
1064-1090/1653-1679	324	133	» »
1072-1073/1660-1663	382	91	»
1073 /1663	350	37	» » »
1074-1075/1663-1665	368	96	» » »
1076-1077/1666-1667	397		»
1076-1077/1666-1667	278	45	» »
1082-1083/1671-1673	362	95	» »
1094-1096/1683-1685	331	126	» » »
1103-1133/1692-1721	391	86	II. Süleyman-II. Ahmed-II. Mustafa ve III. Ahmed çağları
1122-1124/1710-1712	388	94	III. Ahmed
1136-1138/1723-1726	396		III. Ahmed (arada yüz yıla yakın bir boşluk)
1235-1250/1820-1835	398		II. Sultan Mahmud
1249-1656/1833-1840	218	87	II. Mahmud-Sultan Mecid
1253-1256/1837-1840	393		» » »
1260-1264/1844-1848	392		Sultan Mecid
1279-1280/1862-1864	389		Sultan Aziz (Ağavat-Mezreası, bunun çağında Sancak merkezi olarak «Ma'mureti «1-» Aziz» adını almıştır).

Koreninoğlu'na :

KOŞMA

Bu «dolu ses»le dol, iç doya doya,
Bil nasıl olurmuş çile doluşu!
Kulak ver, Koreninoğlu Mamo'ya
Gör nice, bülbülün dile gelişi.

Ses değil bu, sanki şelve denizde,
Ah içde kaynayış, ürperiş yüzde;
O bahtı yâr olan gelinlik kızda
Utancın, kıskanıp, güle gülüşü.

Seslenen; şu tarih, coğrafya mı?
Söylenen; Elezber, Hoyrat, Maya mı?
Divan mı, Tecnis mi, «Nevruz - Oya» mı?
Belki de dostun bu, lâle yoluşu!

Harput'u bu sesmiş, yakıp kül eden,
Yolcu âh o da yok, gelmiyor giden!
Bilinmez bu sesin, nasıl ve neden,
Ta kalbe işleyen yolu, buluşu?!

YOLCU

1280-1281/1864-1865	390	Sultan Aziz
1283-1284/1866-1868	381	»
1283-1288/1866-1871	379	» »
1299-1307/1881-1890	380	Sultan Abdülhamid
1310-1327/1892-1909	387	» »
1315-1331/1897-1913	394	ve Sultan Reşad.

Diyarbakır'da İçkaledeki eski Adliye Konağı yanmadan, bereket versin ki, buradaki Siciller, «Şeri'at Mahkemesi» ne aittir diye Vakıflar Müdürlüğüne kaldırılmış ve o yüzden kurtulmuştur. 1868 - 1879 arasındaki eklerin haberlerini, yarım haftalık resmi «Diyarbakır» gazetesinden tamamlamak mümkündür. Bu tarihten sonra El'aziz müstakil Sancak olmuştur.

Kırzıoğlu M. FAHRETTİN

İLİM ve EĞİTİM

Ahmet KABAKLI

Üniversite gençlerinin bir kısmı neden sokak nümayişlerinde? Niçin her türlü düzen ve otoriteye sinirleniyorlar? Memleketin köklü kıymetlerine, halkın dinine imanına, töre ve kültürüne nasıl boşverebiliyor, hattâ düşman oluyorlar? Sürüsü beş para etmez Marks çömezlerinin müshil reçetesinden daha beylik yazıları, halkımızın sağduyusuna çarpıp tuzbuz olurken bazı okumuş gençlerin onlara, papağan kesilmesi ne mene şeydir?

Prof. Osman Turan bir neslin kanına giren ve bazı gençleri ses makineleri gibi düşünmeden konuşturan zalim sebepleri, Bütçe Komisyonunda yetkiyle anlatmıştır:

«Çocuklarımız ana dillerini liselerde değil üniversitede bile öğrenemiyorlar. Oysa «ana dile iyice hâkim olmadan sağlam bir kültüre sağlam bir muhakemeye malik olunamaz.» Bu temel görüşe biz de şunları ekleyelim

Çocuklarımız tâ ilkokuldan üniversite bitirinceye kadar Türk edebiyatını ve Türkçe metinleri, Türk tarihini, vatan coğrafyasını, İslâm dininin güzel esaslarını şöyle candan gönülden bilerek, severek okuyamıyorlar. Bunları bilen ve sevdirmek isteyen hocaların gittikçe azalmasına karşılık, cahillik sebebiyle (veya maalesef ideolojik bir kasıtla) bu derslere saygısızlık ve nefret telkin edenler gittikçe çoğalıyor. Çoğu ise tena yazılmış tarih, coğrafya ve edebiyat kitaplarında, yabancı kültür ve ülkelere ait bilgiler bizimkinin birkaç katıdır. Türk İslâm kültürüne devamlı ve kabaca saldıranlar, eski Yunanlıların dini olan «Mitology»i seve seve okutmaktadırlar.

Bunlara karşı Milli Eğitim Bakanlığının elinde bir kolu bağlıdır. Müfettişlerin bir kısmı yetkisiz veya ters kafada yetişmiş kimselerdir. Bizzat müfredat programları da cahillere ve kötülere yardımcıdır. Dilimizi düzenleyecek ve koruyacak bir «İlimler Akademisi» yoktur. Milli Eğitime bağlı bazı kişiler, esas işlerini bırakmış, hergün «sözcük türetmekte» veya türetilen kelimeleri okullara, kitap yazıcılarına zorla kabul ettirmektedirler. Uydurma dille yazıp okutmayanlar ceza görmektedir.

Okutulan tarih kitaplarının çoğu (program icabı) hakikat duygusundan yoksun ve uzak milletlere ait bir yığın lâfla doludur. Genç hafızaları körleten bir sürü rakam, onları tarihten soğutmaktadır. Büyük adamlarımızı, sanat ve âbidelerimizi, geçmişteki ekonomik gücümüzü, şan ve zaferlerimizi seve seve anlatan bölümler azalmıştır.

Coğrafya bilgisi de öyle... Her köşesinde yüzlerce tabiat harikası, anıt, plâj, âbide, tarihî kalıntı ve insan cevheri bulunan yurdumuz, gençlerimize sevdirilmeyip «devrimcilik, Batıcılık veyâ sosyalistlik» adı altında en âdi aşağılık duygusu telkin edildiği için okumuşlarımızın nicesi, Amerikaya veya Demir perdeye kapılanmak hasreti çekmektedirler. Bir parça okuyanlar, kabuğunu beğenmiyen beyinsiz civciv misali Anadoluyu, köyü ve kasabayı, bütün töreleri, ahlâkı, sefaleti, fazileti ile unutmaktadırlar. Fırsat buldukça eline kırbacı alan bir hayvan terbiyecisi kofluğuyla halka «devrim» götürenler yahut memleket düşmanı serserilere kapılıp akıl ve izanını yitirenler görülmektedir.

SONUÇ Tâ ilkokuldan başlayarak ilmin ve yurtseverliğin buyruklarına göre... Türk çocuklarına edebiyatlarını, sanatlarını, dinlerini, efsanelerini, folklorlarını, oyunlarını, türkülerini, tarihlerinin büyük gururunu ve yurtlarının güzelliğini sindire sindire, en büyük kıskançlık ve taassupla (evet taassupla, çünkü her millet öyle yapıyor) okutup sevdiremezseniz, bu ülkede ne aydın, ne öğrenci, ne öğretmen, ne de profesör bulabiliriz. Kültürümüzü emperyalizmin ve ahmaklığın boyunduruğundan kurtarmak zorundayız.

(Tercüman)

BİR BABADAN OĞLUNA MEKTUP

Fransızcadan Çeviren :

Hasip MEMİŞOĞLU

Sevgili oğlum Bob!

Sevimli mektubuna ve yaş günüm için yolladığın hediyene, binlerce teşekkür.

Elli beşinci yaşı kutlamanın, emin ol, iç sıkıcı hiç bir yönü yok, hele, yakınlarından gelen, samimî tebrik ve uzun yıllar temennilerini alınca, daha bir hoş oluyor bu.

Bilmiyorum bu kaçıncı defadır, mektubunu tekrar tekrar okuyorum. Ne yazık ki, şu anda oturup şöyle baş başa konuşmak imkânından yoksunuz.

Bilhassa, mektubundaki son satır üzerinde durmak istiyorum. Hatırlıyorsun değil mi Bob? Benim, herşeye sahip ve mes'ut bir insan olduğumu yazıyorsun. Beni seven bir karım, güzel küçük torunlarım (onlara senin ve karın Barbara'nın sayesinde sahibim), refahım, iyi bir sıhhatım, hakikatlı dostlarım ve her istediğimi yapabilme özgürlüğüm olduğunu ilâve ediyorum. Sonra, benim hâlâ uğraşıp didinmelerimden üzülüyorsun ve köşeme çekilip rahatıma bakmamı dileyerek, diyorsun ki : «her şeyi biraz da oluruna bırak, Baba, sen artık gayesine ermiş, işini bitirmiş bir insansın».

Seni anlıyorum Bob, benim için nasıl iyi dileklerle dolu olduğunu biliyorum.

Yalnız sevgili oğlum, bu son cümlenin, bende nasıl bir etki bıraktığını, bilmem tasavvur edebilecek misin? Dilimin döndüğü kadar anlatmağa çalışacağım.

Hayat mücadelesinde, üzücü sahnelerin sona erdiğini idrâk etmek, inkisar ve çeşitli güçlüklerin yenildiğine şahit olmak şüphesiz güzel bir şey. Biraz düşünürsen farkına varacaksın. Öyle anlarımız olmuştur ki, sen ve Barbara, zaman zaman kendi kendinize sormuşsunuzdur, neden, geçiminizi daha çok kolaylaştırmak için biraz daha fazla yardım etmiyorum diye.

Yığılmış bulaşıkları yıkarken, bebeğin bezlerini değiştirirken, veya et yerine makarna yerken ne bileceğim, arabanın, ya da evin vergisini öderken falan, eminim, kendi kendinize : «eğer babam istese, bizi bütün bu güçlüklerden kurtarır» demişsinizdir.

Doğru, size har zaman bir çek gönderebilirdim, ama, böylece sizin şahsiyetinizden bir şeyler çalmış olmıyacak mıydım? Hayatta, «işini bitirmiş» diye bir şey yoktur. Bob!

İnsan her zaman kendine bir yol çizmek zorundadır. Her zorluk, benliğimizde yeni bir davranışı etkiler ve her davranış bizi biraz daha olgunlaştırır ve bize yeni bir kuvvet verir.

Eğer annenle ben, gençlik çağlarımızda, benzer mücadelelere göğüs germemiş, bu zorluklara katlanmamış olsaydık, sana şimdi bütün bunları yazmak ,bana pek cazip gelmiyecekti. Fakat, annenle ben, bu mücadeleyi birlikte başardık ve bunların meyvelerini ancak şimdi topluyoruz. Başkalarının ithamlarına maruz kalmaktan, dost düşman gözü önünde acınır durumda olmaktan, kendi çabamızla kurtulmuş bulunuyoruz. Tadını çok geç tattığımız, hayatın bir sürü nimetlerinden daha çok, bu birlikte mücadele ve dayanışma, bizi birbirimize yakınlaştırmış ve bağlamıştır.

Bu dayanışma, birbirimize daha çok güvenmemizi ve yek diğerimizden gururlanmamızı sağlamıştır.

Tahmin edebilir misin, Bob, benim için hayatımın en kıymetli anı hangisidir? Bu, ne Şirkete genel müdür olarak atandığım gün, ne de göğsüme Denizcilik büyük armasının takıldığı andır. Hayır. Hiç unutmam, çok seneler geçti, hâlâ o günki gibi hatırımdadır. Karlı bir kış sabahı idi. Bir yangın, küçük fabrikamızı ve onunla birlikte bütün servetimizi, güzel tasavvurlarımızı, ümitlerimizi de yakıp kül etmişti.

Sen, daha kundaktaydın o zaman, Annen-

le beraber evden çıkmış, hâlâ dumanları tütmekte olan enkaz yığınına bakarak, varlığımızı sıfıra indiren bu facianın sonuçlarını düşünmüştük.

— Bana öyle geliyor ki, bu enkaz altından, külden başka bir şey elimize geçmiyecek, demiştim annene.

— Zaman, maldan başka bir şey değil ki. Ben, şu anda sana sahip olmakla, daha çok bir güven içerisinde hissediyorum kendimi diye cevap vermişti.

Müteakip günlerde, geceleri dört saattan fazla uyku uyumadığımı gayet iyi biliyorum. Çok çalışmam, her şeye yeniden başlamam lâzımdı: Çılgına dönen hissedarlar teskin, yeni krediler alabilmek için bankayı ikna etmek, ilk imalâta kadar müşterileri dağıtmamak ve daha bir sürü işler. Fakat biliyor musun, Bob, kendimi hiç yorgun hissetmiyordum. Ara sıra kendi kendime sorardım: «Bu gelen büyük bir felâketti, nasıl oluyor da hâlâ formumu koruyabiliyorum?» diye. Sonra cevabını yine kendim buluyordum: «Çünkü arkamda sağlam bir duvar var, ailen ve çocukların bunlar. Onların yaşamalarını temin etmesi lâzım. İşte tek bahtiyarlık budur, sakın unutma bunu».

Onu asla unutmadım. Bob: Tanrıya o zaman da inanıyordum, dudaklarımda hep kısa bir dua vardı. «Allahım, diyordum, güçlüklere göğüs germek için bana sabır ve onları yenmek için kuvvet ver.»

Yukarıda «insan daima kendine bir yol çizmek zorundadır» derken büyük bir zaferi bir anda kazanmayı kasdetmiyordum. Bunlar, üst üste yığılan ve sonunda kendini gösteren küçük, fakat gerçek başarılardır. İnsan ejderha ile savaşa hazırlanınca, onun, işittiğinden de güçlü olduğunu farkedecektir. Ama savaştan yılmamak, geri dönmemek gerek. İlk gün belki sadece bacaklarını kesebilirsin, ertesi gün, daha ertesi gün, onu takip eden gün, sonunda ejderhayı yenebilirsin.

Eğer, senin deyiminle, bir insan «işini bitirmiş» bir noktada olduğunu kabul ederse, artık onun için hayatın bir anlamı kalmamış demektir. İnsan kendini emniyet içinde hissedince, bazan geride kalan zamanları düşünür, ya savaşmaktan korku hissi, yahut ümitsizlik sebeplerile yıkıldığı anları, sonunda heyecan, yeni bir ümit ve son nefese kadar savaşma gücünü kazandığı lâhzaları hayal eder. Bu son çabalar «işini bitirmiş» olmaktan değil, kendine bir yol bulma eğiliminden ileri gelmektedir.

Gelecek aylarda Barbara ve senden, benim için bir şey yapmanızı istiyeceğim. Ne zaman böyle işini bitirmiş, bir adam görür ona gıpta ile bakarsanız bir an düşünün ve kendi kendinize,

Şunu sorun: «gerçekten, böyle hayatın ucuna gelmiş olmak hoş bir şey mi? Hiç bir ümidi, hayali, korkusu, gürültüsü, gücü başarısı kalmamış ,hepsini yitirmiş bir hale gelmeği kabul eder miyim?» Eğer samimi itirafta bulunabilirseniz, cevabınızın «hayır» olduğunu göreceksiniz. O zaman, hayatta kimsenin «işini bitirmiş» deyimiyle sıfatlandırılamıyacağını daha iyi anlıyacaksınız.

İnsanın, bu dünyada henüz çözülecek problemleri, yardım edileceği kimseleri, bağlandığı sevgileri bulundukça, senin dediğin noktaya gelmiyecektir. Bob.

Bir sene sonra, gelecek yaş günümü (o zamana kadar yaşıyacağımı sanıyorum) kutlamak için mektup yazarsan, bana sakın «işini bitirmiş adam» deme bir daha e mi? Beni teşvik edecek, bana yeni hız ve güç verecek sözler söyle, çünkü önümde, beni bekleyen bir sürü işlerim var, ve onları yapmak için ben hayattan bir sene daha kaybetmiş olacağım.

Sana ve Barbaraya muhabbetlerimle.

BABAN

GENÇ KALEMLER

Onbeş günlük Gençlik ve San'at Dergisi

Beyaz Saray, Kalem Kitabevi

İstanbul

BİR REFORMİSTE CEVAP

M. Suphi ÇETİN

Dinimizde reform, mevzuu, zaman zaman günün aktüel konusu haline getirilerek, üzerinde durulmakta ve çeşitli münakaşalara yol açmaktadır.

Toplumumuzun, çağdaş medeniyete ulaşabilmesi yönündeki teşebbüslerin, gayet ağır bir tempo ile yürümesi dolayısı ile, kalkınmayı gerçekleştirememiş olmamız, fikirlerimizi değişik yönlerden, temelde yatan ana sebeplere doğru itmektedir. «Dinde reform» mevzuu da, Luther'in Hristiyan kilisesi içerisindeki mücadele ve neticeleri yönünden, câzip gelmekte ve toplumumuz için çıkar yol sanılmaktadır.

Ancak, içinde yaşadığı cemiyetin acıları ile kıvranan ve samimiyetle bu hususu göz önüne alanların yanında, İslâmiyete karşı allerjisi bulunanların, peşin bir hesaba angaje olarak davaya, istismar maksadı ile karışmaları, gerçek din bilginlerinden çok, kıyıdan köşeden mevzu ile temasta olanların, seviye ve önemine uygun bir kültür ve fizik muhtevası ile konuyu ele alamamaları, her defasında neticeyi çıkmaza sokmaktadır.

Bir hayli zamandanberi, Osman Nuri Çerman adında bir zat, «Dinimizde Reform» adlı dergisi ile, konu üzerinde çok daha değişik şekilde görüşlerini ortaya koyuyor. Dini ilimlerdeki yetki derecesini pek iyi bilemediğim; bu zatın yazıları, esefle söyliyeyim ki, toplumumuz gerçeklerine yabancılığı dolayısı ile, bizi tatmin etmekten çok uzak.

Dergide, Dünya gerçekleri ile uyuşamadığı ve yetersiz olduğu iddiası ile Dinî inanç ve ibadetlerimiz ele alınmakta, onlara temel teşkil eden «Kur'an» ın yerine, büyük bir kısmı değiştirilerek, Türkçeleştirilmiş yeni bir «Kutsal Kitap!» ikamesi üzerinde durulmaktadır. Luther'in cezbesine kapılanların, herşeyden önce tarihi, ortaçağ Avrupasının bunalımlarını, Kilise ve Devlet arasındaki mücadeleleri, çok iyi bilmeleri gerek. Nedenleri çok değişik ve ayrı olan olayları, aynı formüllerle çözümlemeye kalkışmanın aynı değil, aksine, tamamen zıt neticelere yol açması ve çeşitli ihtilâtlara sebebiyet vermesi mümkündür. Toplumu, sonunun nereye varacağı, peşinen bilinemiyen bâdirelere sürüklemek, hiç bir zaman, toplumseverlik değildir ve olamaz da... Taklitçiliğin çok tembelce olan yolundan ziyade, milli bünyemizin maddî ve manevî yapısını, dertlerini, gayet ciddî bir şekilde eleştirme, kendisini çok iyi tanıma ve toplumu temel olan değerleri araştırma gibi, çok daha objektif ve metodlu çalışma yollarını seçmemiz icap eder

Durumun, daha ziyade vuzuh kazanabilmesi için, biraz Hristiyanlıkdan ve İncil'den bahsetmek gerekecek. Hz. İsa'dan sonra Meta, Markos, ve Luka tarafından yazılan ve rivayetleri arasında benzerlik bulunan üç İncil'den ikisi, kısa zamanda kaybolmuştur. Havariyyundan Yuhanna'nın yazdığı dördüncü İncil ise, ilk yazılan üç İncilden tamamen farklı olarak, kaleme alınmıştır. Bu durum, Hristiyan âlemi içerisindeki karışıklığın ve dolayısı ile reformla neticelenen hareketlerin de başlangıcı olmuştur.

Uhrevi hayat mevzuunu bir tarafa atarak, Dünya saltanatına göz diken Batı Roma Kilisesi, dinî hükümranlığın halk üzerinde sağladığı baskı ile, siyasi sahaya da nüfuz ederek, kısa zamanda siyasi hâkimiyetini, yani «Kilise Devlet» sistemini gerçekleştirmekle, Avrupa üzerindeki rakipsizliğini ilân etmiş; bütün kuvvetleri şahsında toplamıştı. Bunun neticesi, Hristiyanlık, asliyyetini tamamen kaybetmiş: Kilise bir ahtapot gibi halkın vicdanına ve toplumun bütün sosyal kurumlarına el atmıştır. Taçlar dağıtıp, tahtlar alan, Cenneti parselliyerek arzu ettiğine menfaat mukabili tescil eden, ilmi hakikatler ve keşifler peşinde koşanları, afaroz ile canlarına kasdeden, «Engizisyon mezalimleri» yaratan bir kilise, elbetteki saltanatının ve menfaatının devamlılığını temin için, mevcut inciller'in farklılık

ve kayboluşundan yararlanarak; Kutsal kitapları, kendi menfaatlerini perçinleme istikametinde, tamamen tahrif edecekti. İşte Kutsal kitaplardaki bu ihtilâflar dolayısı iledir ki, Hristiyanlıkta, çeşitli zamanlarda, din kitaplarını tespit maksadı ile Naes, Lodisya, Kartehiç, Truva, Floransa, ve Tran'da din konseyleri teşekkül etmiş ve onlar da birbirlerinden çok değişik kararlara varmıştır. Son olarak Protestan toplantısı bu çıkmaza bir yol açıp, neticeyi aydınlığa çıkarmayı gaye edinerek harekete geçmiştir. Ancak bu gün dahi çeşitli kiliseler arasında el'an da ihtilâf sürüp gitmektedir.

Şimdi sağduyumuzun ışığında, şöyle bir düşünelim: Dinimizin temeli olan «Kur'an», yukardaki ahlâksızlıkların hangisine cevaz vermektedir? Yoksa aksine fazileti, ahlâkı, insaniliği mi emretmektedir? Aradan (1300) küsur sene geçmesine rağmen, tek ayeti, tek kelimesi tahrif edilebilmiş mi?

Kısa bir zamanda, âlemşumul bir medeniyet güneşinin parıltıları ile temayüz eden İslâm Dünyasına, rehber olan «Kur'an», o gün ne ise bu gün de yine odur. O'nun getirdiği esaslar, insanın fıtratına tamamen uygun çünkü, Allah'la kul arasına vasıta kabul etmez; ilim, ahlâk ve fazilet yollarını telkin ile bu yollarda durmadan ilerlemeyi emreder. Şimdi böyle bir İlâhî Kitabı, ilerlemeye engel görmek, ve ille değiştirelim, yerine yenisini yapıp koyalım demek niye?! Hangi akıl, hangi vicdan ve samimiyetle bağdaştırılabilir. Dün medeniyete ışık tutan, bugün niçin ve nasıl karanlık olsun? Kusuru, kitapta değil, nisapta aramalı... Herkes, herşeyi düşünebilir. Dinde, cebri meneden de İslâmiyettir. Kendi kafa ve vicdanlarına göre, kendi şahıslarına özel din biçenlerin inancına da bir diyeceğimiz yok. Ama, «ben bunu, illâ başkalarına da inandıracağım» diye direnmek, Ortaçağ Avrupasının, karanlık zihniyetinden pek farklı olmadığı gibi, Kemalist Türkiye'nin lâyik düşünceli aydınlarına da yakıştırılamaz.

Geriliğimizde, İslâmiyeti ve O'nun esası olan «Kur'an» la hiç bir ilgisi olmayan hurafe ve batıl inançların rolünü inkâr etmek, mümkün değildir. Ama bunda «Kur'anı» suçlamak niçin?... Suçlu, elini kolunu sallıyarak gezecek, masum da mahkûm edilecek. Gerçek ve samimi reformcuların böyle adaletsizliklere saplanıp kalması da elbette insanı derin derin düşündürmekten alıkoyamıyor.

Bizzat Hz. Muhammed buyuruyor «Ümmetimi, bir şeyden vazgeçiremiyeceğimden endişe ediyorum. Biri, kendisinde hiç bir meziyet olmadığı halde, babasının meziyeti ile iftihar etmek; diğeri de, falcılara ve üfürükçülere kıymet vermek.»

Şu Hâdisin, insanları müspet yola davet edişindeki mânanın herhalde anlayanlar için kâfi gelmesi gerekir.

Sadece İslâmi toplumlarda değil, diğer dinlere mensup olan halkın çeşitli tabakalarında da, batıl inanç ve hurafelerin mevcudiyeti, inkâr edilemez. Kendi inanç sistemimiz itibarı ile kat'iyyen benimsememize imkân olmıyan bu davranışlar, maalesef gelişmiş memleket insanlarında da var.

Meselâ; Fransada, Mukaddes ziyaretgâhlara gidip, oralarda, gördükleri hizmetlerden dolayı, azizlere şükretmek için yazılan kâğıtları okumak, çeşitli mesleklere ait azizleri ziyaret etmek gibi... Bunlardan Saint Chiristophe, otomobil şoförlerini ve sportif gösterileri himaye eder. Saint Expedit, davaların ve sıkışık işlerin yardımcısıdır. Bunu onlar, mistik hayatın canlılığına hamlederler.

Osman Nuri Bey! Yalnız zikrinde değil, fikrinde de çelişmeye düşmektedir.

Bir taraftan, geri kalışımızın sebeplerini «Kur'an» a yüklemek; diğer taraftan, anlaşılamadığı iddiası ile değişik bir şekilde, Türkçe yeni bir «Kur'an» meydana getirip bunu, O'nun yerine koymak gibi, gayrı ciddi iddiaları, bunun en açık delili değil mi?

Eğer geriliğimiz, Kur'an esaslarına inanmak ve bunları tatbik etmekten ileri geliyorsa, anlaşılamadığı iddia edilen İlâhi Kitabımız, herkesçe anlaşılıyor ve biliniyor demektir. Fakat diğer taraftan «Kur'an» ın dil bakımından anlaşılamadığı için Türkçeleştirilmesi tezi ortaya sürülünce, geriliğimizin sebebi Kur'an olmadığı, neticesine varılıyor

Bir şeyin tatbik edilebilmesi için, herşeyden evvel, iyi anlaşılması ve bilinmesi gerekir. Bilinmediğine göre, o şeyin tatbikatı da yok demektir. Binaenaleyh çalakalem «geriliğimizin sebebi, Kur'andır» diyerek, ortaya çıkmak, bu halde mantıka uymaz. Kur'anı, gerçek manası ile anlıyan ve anladıktan sonra da icabına uygun şekilde hareket eden insanların, toplama nispeti nedir ki, geriliğimizin sorumluluğunu, Kur'ana yükleyelim?

Gayet iyi bilmemiz gereken bir nokta var. Halkımız gerici değildir. Fakat geri kalmıştır, daha doğrusu geri bırakılmıştır. Bunun ezikliğini hissetmekte ve Memleket aydınlarının, kurtarıcı ellerini kendisine uzatmasını büyük bir hasret ve sabırsızlıkla beklemektedir. Doğu Vilâyetlerimizde hekimliğin, sosyalize edildiği bölgelerde, Sağlık Ocaklarına ve başta doktorlarımız olduğu halde, diğer vazifeli personele karşı gösterilen saygı ve ilgi bu bölgemiz halkının, iç âlemlerinin çok aydınlık olduğunu, kendilerini «ilerici» sanan, ve bu sloganı devamlı olarak tekelinde tutmak istiyenlerden daha ilerici, daha ileri fikirli olduğunu ortaya koyar. Hiç çekinmeden, ihtiyaç anında, kendisi, karısını ve çocuğunu muayeneye tabi tutmakta, hekim'e ve o'nun tavsiyelerine tam bir inançla uymaktadır. Anadolumuzun en hücra köşelerindeki köylerde, hayvancılığımızın kalkınması için sun'i tohumlama usulleri tatbik edilmekte ve en küçük bir karşı koymaya rastlanmamaktadır. Köylümüz, okul istiyor, yol, su, elektrik istiyor. Köye, öğretmen, veteriner, hekim, ziraat mühendisi, doktor istiyor. Bir çok köylerde, köylünün bizzat tesis ettiği koruluk, yoncalık, fenni meyvalıklar, fenni ağıllar, kümesler ve kovanlar, gericilik isnadını tamamen müfterilere iade etmekte, ve müstakbel Türkiyemizin umut ve müjde dolu ilk ışıkları olarak yüzümüze gülmektedir. Yeter ki takdirkâr olalım. Köylümüze yanaşalım, O'nu sevelim ve o'na yardım edelim. Sonu gelmiyecek gürültülerle memlekette başlamış olan müspet hareketleri engelleyip, ürkütmek, aydına düşen iş değil...

Sayın yazar;

Herhalde geriliğimizi, «Kur'an» ilkelerine göre davranışlarını düzenliyenler diye Memleket Aydınlarına yüklemek gibi bir yöne de sapmamalı... «Kur'an» ı gerilik sebebi olarak kabul ettiğinize göre, Memleket aydınlarının, İlâhi Kitap ahkâmına bağlılıkları dolayısı ile bu böyle oluyor diyemiyeceksiniz. Aksi halde sözleriniz çok gülünç olur. Bizim dinimiz hangi riyaziyatçıya, hangi astronom'a, hangi patoloğ, bakteriyoloğ, anotomist veya fizyoloğa, hangi kimyager'e «sen araştırmalarında şu noktadan ileriye geçemezsin» diye sınır koyuyor; hangi ilim adamını, ilmî araştırması dolayısı ile tekdir ediyor ki; İlk nazarda aklınıza, Kur'an ve müslüman gelmekte?!

Memleket geriliğinin, sebep ve nedenleri, çok daha başka noktalarda, çok daha başka noktalarda, çok derinlerdedir. Biraz zahmet ihtiyar edilir, gayet ilmî bir şekilde çalışan Devlet Plânlama Teşkilâtının bültenleri tetkik edilirse, bilhassa fenni sahalarda daha ne kadar fen adamına ihtiyaç hissettiğimiz açıkça ortaya çıkar. Halk çocuklarını okutmak istiyor, biz okullarımıza öğretmen yetiştiremiyoruz. Esasen geriliğimizin sebeplerini, tam manası ile ilmî bir açıdan, derin bir vukufla inceleyen sayın Prof. Mümtaz Turhan, gerek çıkardığı bir çok kitaplar ve gerekse Yol mecmuasının her sayısında neşredilen yazıları ile bunları, apaçık ortaya koymaktadır. Biz nasıl sizi de okuyorsak, siz de bunları okumak, toleransını göstermelisiniz.

Peygamberinin risâletini; (Her şeyi yaratan Rabbi'nin adıyle OKU) ayetinin vahyi ile başlatan ALLAH; Okuyarak, yazarak zihinlerimizi, bilgilerimizi geliştirmeyi emreden din, geriliğin sebebi olamaz. Gerilik, bilmeden, öğrenmeden, fazla leri gitmek, telâşının tepkisi olsa gerek...

«Bilenlerle bilmeyenler, hiç bir olur mu?» Zümer Suresi Ayet: 9.

«Cahillerden yüz çevir» Araf Suresi - Ayet 199 ve daha buna mümasil bir çok ayetleri ile Kur'an ve İslâm, nasıl oluyor da geriliğimizin kaynağı telâkki edilebiliyor? Ziya Paşa da, kendi devrinde aynı şekilde yakınmış. Demiyor mu

İslâm imiş ol devlete Pâbend-i terakki
Evvel yoğidi işbu rivâyet yeni çıktı.

Bu rivayet sizden ileri olduğu için, ikinci de sayılamazsınız artık.

Evet bir reform gerekir, ama dinde mi, yoksa din realitesini bir türlü akılları alamıyanların zihninde mi? Çözümü gereken ukde, bu olsa gerek...

Dar Bölge, Geniş Bölge Değil, Bütün Ülke

Cenap OSMANOĞLU

Malatya ve Elâzığ basını hiç yokdan birbirini taşlamakda... Bu başa kakmalar, ne yazık ki, bir çok illerimiz arasında da vardır. İsparta - Burdur, Kütahya - Afyon - Kırşehir, Tokat - Amasya, Siirt - Bitlis v.s.

İllerin rekabeti, bir bakıma, kalkınma çabası için olduğundan, faydalıdır da.. Ama halkın birbirine hor bakması yönünden de çok zararlı.. Bunun gerçek sebebi, geçmiş, gelmiş ve belki gelecek hükümetlerin memleket kalkınmasını, uyarınca bir plân ve proğrama bağlıyamamasındadır. Kimin Vekili, Bakanı zorluysa, yağma Hasanın böreği gibi. onların kendi memleketlerine imkân sağlaması, geri kalan illerin devlet babaya intizarla el bağlaması, iller arasında buna benzer hoşnutsuzluklar yaratagelmiştir.

Biz bu konuda düşüncelerimizi, Malatya'da ve Elâzığ'da çıkan yazıları okuduktan sonra, açıklamaya çalışacağız.

Malatya'da çıkan Birlik gazetesinin makalesi şudur:

OLDU, OLACAK.

«— Oldu olacak, bari öyle de olsun kurtulalım?

— Hayır ola yahu, ney olsun da kurtulalım?

— Malatya kaza olsun, Elâzığ'a bağlansın da kurtulalım.

— Ne münasebet! Malatya yüzbini aşkın nüfusu, kocaman Hükümet konağı, Belediyesi, çeşitli fabrikalarıyla nasıl bağlanır Elâzığ'a?

— Bağlanır bağlanır bak göreceksin. Hele A.P. bir kaç yıl daha iktidarda kalsın, nasıl bağlanır mı bağlanmaz mı görüşürüz.

— Tövbe bin kere. Sen aklını oynatmışsın birader. Olur mu öyle şey?

— Neden olmasın, eskiden Malatya Elâziz sancağına bağlı değil miydi? Şimdi de bağlanırsa olmaz mı yani? Politik gelişimler ne yapmaya muktedir değil ki?

— ?!.....

— Bilmiyor musun 1960 öncesi oy bezirgânlığı yapan sakıt iktidar, bir Gölbaşı kadar gelişmeye elverişli olmıyan, fakat D.P. yi elden bırakmıyan Adıyaman'ı nasıl vilâyet yapmıştı? Ve hemen bütün müessesenin Bölge müdürlükleri nasıl Elâzığ'a kaymıştı? Bugün de duyuyoruz ki yeni ihdas edilen kuruluşlar Elâzığ'da birleşiyor. Bölge müdürlükleri Elâzığ'ın oluyor. Misal mi istiyorsun? Al sana misal; Nafiadan ayrılan ve kendi başına bir kuruluş olan «Köy yolları kısım şefliği», «Köy içme suları kısım şefliği» daha bir kaç müessese Elâzığ'a bağlanmakta ve Elâzığ «Bölge Müdürlükleri» diyarı haline getirilmektedir.

— Ya?!

— Evet öyle ya. Elâzığ bütün Bölge Müdürlüklerini sinesinde topladı, ve

topluyor da. Biz bir nevi Elâzığ'ın «Uydusu» olduk. Oraya bağlıyız çünkü. Elâzığ Bölge Müdürlükleri eğer ihsan ederse Malatya'mıza iyi kumaş gelecek, köylerimize su gidecek, köy yolları yapılacak, orman çalışmaları can bulacak ve daha bir çok kent ve köy dertlerimiz giderilmiş olacak.

Ya?!...

— Evet öyle ya, Elâzığ yine sancak olacak ve biz bağlanacağız oraya. Zaten ne kalmış ki şunun şurasında? Malatya'nın bütün hayatiyetinde rol oynayacak tüm teşekküller Elâzığ'a bağlanmıştır. Yalnız Malatya ismi bağlanmamıştır, o kadar. Bu kadar bağlılık olduktan sonra Malatya isminin de Elâzığ'a bağlanmasında bir sakınca olmasa gerek. Hem böylesi daha hayırlı olur bizim için. Zira o zaman Elâzığ Malatya çekişmesi ortadan kalkar, belki Elâzığ lütfeder, ihsan eder Malatya kazasına da yol, su, okul, köprü, köy ve kent dâvalarımız deva bulur.

— He ya, deva bulur ya?!

— Evet deva bulur ya. Sen-ben kavgası olmıyan milletler refaha ulaşmıştır, ve bu bir gerçektir. İşte şimdi Malatya Elâzığ'a bağlanırsa, Elâzığ-Malatya çekişmesi olmıyacaktır. Ve Elâzığ vilâyetimiz hem kendisi için ve hem de Malatya kazası için çalışıp yararlı olacaktır topluma.

— Yararlı olacaktır.»

Malatya'nın kuşkulu bu yazısına karşı, Elâzığ'ın verdiği cevap da şöyledir:

OLMADI, OLACAK!...

«Malatya'da çıkan «Birlik» gazetesinin, 23/Şubat/1966 sayısında: (Oldu Olacak) başlıklı bir yazı var. Yazan: Lütfi Kaleli...

Elâzığ Malatya çekişmesini konu edinmiş, «dar bölgecilik» çabasından ibaret bir yazıdır bu. Bir dialoğ...

Meşrutiyet devrinden kalma komiteciliğin, Cumhuriyet devrinde bir kalıntı gibi devam eden, «particilik zihniyeti» ile, şuur altından gelme bir yazı olduğu besbellı... Eski CHP-DP çekişmesi yerine, bugün de AP-CHP çekişmesine hazırlanmak çabası için yazıldığı anlaşılıyor.

Sayın yazar, bir yandan Elâzığ'a, bir yandan da Adıyaman'a sapan taşı atmaktadır.

Malatya'nın eskiden Elâzığ eyâlet merkezine bağlı oluşundan kalma, bir küçüklük hissiyle, Adıyaman'ın Malatya'dan ayrılarak vilâyet olmasından gelme bir büyüklük kaygusu; yazının iç esintisi.. Niçin Elâzığ, tarihteki yerini alsın? Niçin Adıyaman vilâyet haline gelsin de, eski haline dönmesin? Dialogun kaygusu, hep bu soru çerçevesindedir. Ancak verilecek cevaplar, düşülen kayguya, hiç de hak verdirecek gibi değil!.....

Adıyamanlı da diyebilir ki, bizi yeren Malatya'lının, önce kendi geçmişini düşünmesi lâzım. Malatya da önceleri kazâ ve sancak değil miydi? Onların Paşa tutumuyla vilâyet olması, reva görülsün de Malatya'dan daha eski bir tarihe sahip olan Adıyaman'ın, hinterlandı da düşünülerek, vilâyet oluşu hoş görülmesin! Bunun yerecek ve yerilecek nesi var?!

Elâzığ'a gelince; gelişmesi, bir Paşa baba tutumu değildir, Tarih ve coğrafyanın, bilhassa tabiatın yetimi ve itimi iledir. Trabzon - İskenderun, İstan-

bul - Van yolunun kavşağında bulunuşu, siyasetin çözemediği bir düğümdür. Bakır, krom ve kurşun madenlerinin bu il topraklarından çıkışı, Başkan ve ve Başbakan iradesiyle olmıyan, bir Tanrı vergisi... Bugün değil, dün, öbürgün ve daha öbürgünler, Elâzığ'ın Devlet ve İmparatorluk hazinelerine sağladığı net kazanç, daima milyonların üstünde ve ötesindedir. Bugün bile yalnız, bakırdan 100 milyon, kromdan 50 milyon lira Ankara'ya yollanmaktadır. Diğer gelir kaynaklarını saymakla sözü uzatmıyalım...

Buna karşılık, devlet gücünü benimsiyen partilerin, Elâzığ'a sağladığı imkânlar nedir? Bir kaç bina, bir kaç memur ve işçiden ibaret değil mi? Bütün bu imkânlar, toprağında pamuk yetişmiyen Malatya'nın, bir iplik fabrikasiyle sağlanan imkânlarına ulaşabilir mi? Ulaşamaz tabii... Ulaşamaz ama, komşunun tavuğu; komşuya kaz görünmese...

Bizse, kalkınmada, D.P. devri de dâhil, geilşen Malatya'yı kıskandırmaktan uzak bulunuyoruz. Bu bizi ancak sevindirmektedir. Bir arzumuz varsa, o da: Malatya gibi, Adıyaman'ın da; hiç olmazsa Elâzığ gibi, Bingöl ve Tunceli'nin de kalkınma seviyesine ulaşmasıdır. Biz o dar bakışın değil, bu geniş görüşün hayranıyız.

Elâzığ'da bir iki Bölge Müdürlüğünün bulunması bir iki şefliğin kurulması, sayın yazarı gocundurmuşa benziyor. Buna karşılık Sümerbank Müdürlüğünün, Topraksu, Zirai Donatım v.s. Bölge Müdürlüklerinin, Şoför Okulu'nun, Nato Hava Alanı'nın ve Şeker Fabrikası'nın, teknik ve ekonomik gereği yokken, Malatya'ya kaydırılmasını, hiçbir gazetemiz, bugüne kadar dedikodu konusu yapmamıştır. Yaramız yok ki gocunalım.

Ama Malatya'da yalnız bunlar değil, galiz küfürlere sahne olan futbol maçları bile, dedikodu konusu oluyor. Yazık eski Malatya'ya... Hiçbir icabı yokken, Teknik Okulun açılması, Atatürk Üniversitesinden boş kalan yerin, yine boş bırakılması için, koparılan yaygara, baykuş sesi gibi, hâlâ kulaklarda.. Vatan yalnız Malatya mı? Hizmetin tadı yalnız «mış mış» yemekle mi çıkarılabilir.

Kardeş il olarak, komşu kavgası yapmaktan sakınalım da, sekseninden sonra, Elâzığ'da: «Doğuyu batıya imrenilmiyecek bir bölge haline getirmek» vâdinde bulunan, Paşa tutumuyla, söz birliği ederek Doğunun, sosyal haklarını birlikde savunalım; sağlıyabilirsek, birlikde avunalım ve övünelim.. Gereken budur bizlere...

Gerisi, Basın polemiği değil, kürsübaşı dedikodusundan ibarettir. Malatya'ya sevgi ve selâmlar...

ELÂZIĞ»

İki ilde çıkan iki yazıyı da karşılıklı olarak, okuduktan sonra, zihnimizi kurcalıyan düşünceyi açıklıyalım.

Biz bu iki görüşten hiçbirine katılmıyoruz. Bizim görüşümüz ve duyuşumuz daha başka. Bu görüşün çerçevesi, Dar Bölge, Geniş Bölge değil, bütün bir ülkedir. Ne demek istediğimizi, bu yurdu gezen, Edirne'den Van'a, Rize'den Antalya'ya, Sinop'tan Antakya'ya kadar gören bilir ancak. Vatanı gezip görmedikten sonra, kitapta, haritada yerini bulmakla bilmek mümkün değildir. Halk ne doğru söylüyor? Yaşıyan değil, gezen bilir. Vatandaş olarak görgülü olmak da bu yolla

mümkündür.

Kızılçakçak'tan bir Kars'a, bir de dönüp Gümrü'ye; Edirne'den, Selânik'e; Antakya'dan, Haleb'e, Şam'a, Beyrut'a; Van'dan, Erivan'a bakanımız kadar yersiz ve densiz olduğunu anlamıştır elbet.

Hem öyle bir anlayış ki, anlayana da, dinliyene de iç acısı, yüz kızartısıdır. Yani Ziya Paşanın dediği gibi:

Diyâr-ı küfrü gezdim, beldeler kâşâneler gördüm,
Dolaştım Mülk-ü Etrâki bütün vîrâneler gördüm.

İnsan bir Ankara'yı gezip dolaşır, bir de onun koltuğundaki Kırşehir'i, Çankırı'yı, Bolu'yu, Ankara'yı, İstanbul'u bırakalım bir yana; Bursa ile Bilecik'i; Samsun'la Sinop'u; Trabzon'la Gümüşhane'yi; Erzurum'la, Ağrı'yı, aynı çerçeve içinde gezip görelim. İlk sorumuz şu olacaktır. Bura, niye bakımlı; ora, neden yıkımlı?! Aradaki fark, objektif imkânlardan değil, sübjektif imkânlardan doğmadır. Ergeç bu farkın, bu ayrı tutumun, ortadan kalkacağı tesellisine, gönüllüyüz.

Fakat tesellisini bulamadığımız başka bir şey var.

Bizde hudut illeri, bilerek bilmiyerek, övey evlât gibidir. Bir yana itilmiş sanki. İğreti il gibi...

Edirne'yi, Kırklareli'ni, Antakya'yı, Urfa'yı, Van'ı görenler varsa, bize, ister istemez hak vereceklerdir. Hele Hakkâri'yi söz konusu etmiyelim. O zaman, çözmek istediğimiz düğüm, kör düğüm olur belki.

Gönül ister ki, Türk toprağına ayak basan her yabancı, kalkınma gücümüzü, ilk uğradığı ilde görsün. Bu vatanda oturanların, bu vatana nasıl sahip çıktıklarını, hudut şehrinden anlıyarak, içeriye doğru gelsin.

İstiklâl marşı ile, her Türke böyle seslenilmemiş midir:

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme tanı!
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı!
Sen şehit oğlusun incitme, yazıktır Atanı!
Verme dünyaları alsan da, bu cennet Vatanı!...

Sözün doğrusu bu iken, biz, hâlâ başka sevdadayız. Tartışması yapılacak olan konu, Dar Bölge, Geniş Bölge Değil, bütün ülkedir. Ancak...

Cenap Osmanoğlu

ALİ ŞEFİK HOCA ve ÖĞRETMENLİK

Fikret MEMİŞOĞLU

Yeni Fırat'ın 9. sayı kapağında fotoğrafını görüdüğünüz, içinde de hayatını okuduğunuz Ali Şefik Efendi, örnek bir öğretmen tipidir. Tanıyanlar unutamazlar onu. Yüzünde ve gözündeki gülümseyiş te, iç dünyasının aynası. Ne kadar güler bir yüz, ne kadar şefkatli bir bakış var onda. Mezarı gönüller olan insanlara ne mutlu.

Onun öğretmenlik tarafını, bugün hayatta olan yaşlı başlı öğrencilerinden sorarsanız, anlatmakla bitiremezler. Biz onu yine öğrencileriyle baş başa bırakalım.

Yeni Fırat'ın 10. sayısında şiirlerinden örnekler verirken, 1339 (1923) yılında sultaninin yani lisenin birinci sınıfındaki öğrencileri için söylediği manzumesinin bir kısmını yayınlamıştık.

Maden İlkokulu Müdürü Naci Kaygusuz, Amasya Valisi Niyazi Dalokay, Fidanlık Emekli Müdürü Kara Reşad, Emekli Öğretmen Remzi, Kurmay Albay Alâaddin, Merhum Yük. Müh. Ekrem, Kayseri Valisi Kâzım, eski Lise Müdürü Ziya ve Çemişgezek'li Büyük Kâzım beyler hakkındaki kıt'alarını okumuş olmalısınız.

Bu kıt'alarda takdir de, tenkit te ayrı bir özellik taşır. Sözle de olsa, vurduğu yerden gül bitmiş olmalı. Öğrencilerinin hepsi, ister sıhhatli, ister rahmetli olsun, hocalarının emek hakkını, toplumda aldıkları üstün görevlerle ödemiş insanlar. Arkasından gidenleri O, mahşerde de şefkat ve muhabbetle karşılayacak şüphesiz.

Öğretmenle öğrenci arasındaki bağ, Onunla öğrencileri arasındaki bağlantı gibi olmalı.

Bu bağlantı, aşağıda okuyacağınız kıt'alardaki samimiyetten de anlaşılır. Öğretmen, Öğrenciden ilgi bekler. Bu onun hakkı. Fakat Ali Şefik Efendi, öğrencisinin ömrü boyunca, onu koruyan bir ruhtu sanki. Hem de öğrencisinden karşılık ilgi, beklemeden. İşte ideal öğretmen tipi.

Öğrencilerine yazdıklarını, kalan yerden okumaya devam edelim. Vezni; (Müfteilûn, müftei)

Avrupa'da felsefe tahsili yapan. Ankara Lisesi eski felsefe öğretmenlerinden Miraç Katırcıoğlu, çok çalışkan bir öğrencisi olmalı.

Kâtip olânın biri Mi'râçdır
Hüsn-ü hattından yana sertâçdır

* * *

Hüsnü hat elbette göze fer verir
Kaariinin gönlüne ziver verir

* * *

Her ne okutsam derakap beller o
Hep yeni manzûmeler ezberler o

* * *

Kaideler cümlesi defterdedir
Kâffe-i ders onda hep ezberdedir

* * *

Büyük bir edip olacağında, bütün arkadaşlarının sözbirliği olan, fakat Erganı Kaymakamı iken genç yaşta vefat eden, adaşı ve köydaşı Şefik hakkında, hocasının da kanaati aynı...

İşte Şefik, kâtib-i şîrîn edâ
Bülbül-ü nalende-i nermîn edâ
Yadığı hep hüsnile mâlî onun
Sirkati yok, serveti âlî onun

* * *

Derse kalkınca şaşıran, noktaları birbirine karışan, rahmetli öğrencisi Hakkı'nın bile büyük zat olacağı ümidinde o. Bu ümit, merhum hocanın koruyucu ruhu işte :

Hakkı hakîkatte büyük zât olur
Derse fakat geldi mi hep mât olur
Belli değil noktası, hattâ cim'in
Cânını bundan sıkıyor âdemin
Birdir ikisiyle üçün noktası
Halli bilinmez nicedir ukdesi

Jandarma binbaşısıyken, Küçük Çekmece'de bir sandal kazasında boğularak vefat eden Eğin'li Tahsin, yaramaz bir öğrenci. Dersten çok, kabadayılık sevdasında. Fakat hocasının arzusu, onun da çalışıp öğrenmesidir. Üzüntüsü de bunu başaramadığından :

Bin kere Tahsin'e derim çok çalış
Gayret edip, dersini bil; tez alış
Âtıl-u bâtıl geçer eyyâmı hep
Boş yeredir sâ'yimin ibrâmı hep

* * *

Hoca, sessiz oturan öğrencilerinde de kabiliyetler sezer. İşte Çorum Vali Muavini Mahmut Gürlük bunlardan biri :

Hem, an o Mahmud'u velî hem unut
Çünkü onun hep işi, samt-û sükût
Öyle halûk kimseler, adem olur
Cümle fazîletlere mahrem olur.

* * *

Ankara Lisesi'ndeyken İhsan Mahfi adında, çok kıymetli, fakat çoktan rahmetli olan bir öğretmenimiz vardı. Çok konuşan bir arkadaşımıza: «dört saattır boş lâf dinliyorum, onun için çok doluyum. Biraz kısa kessen veciz konuşmuş olursun.» dediği hatırımda Ali Şefik Efendi'nin de belli ki boş lâfa yüzü yok. Öğrencisi Faik için söylediği kıt'a da bunun isbatı :

Fâikı benden de sorarsan eğer
Doğrusu vermem gerek ondan haber.

* * *

Hâmesi mûcizdir uzun lâf eder
Hâsılı birçok sözün isrâf eder

* * *

Kavrıyamaz dersini hakkıyle ol
Sâyine netsen bulamaz doğru yol

* * *

Onda da var gerçi zekâdan eser
Çünkü gelip, Harput'a hergün gider.

* * *

Fuad müslüman çocuğu değil, Dr. Piyer Taşonun oğlu. Ama hoca onu, diğer öğrencilerinden hiç ayırdetmez. Hatta şivesinin çapraşıklığından üzgündür bile. Fuad da babası gibi hocaya son derece bağlı.

Nutku Fuâd'ın biraz olsâ kavî
Mektebe, ger bulsa yakın bir evi

* * *

Öğretilen şeyle söyler o da
Dersi bilenlerle başeyler o da

Tapu Müdürü Pertek'li Mamoş Bey, bağ bahçeyi hayalinden silemediği için olacak, zeki olduğu halde, dersine çalışmıyor, boş veriyor. Hem zeki olsun, hem de ders öğrenmesin, buna hoca kızmaz mı?

Pertegin İnsânı çalışkan olur
Bir çoğu İrfan ile İnsân olur
Gerçi Muhammedde de vardır zekâ
Bellemiyor dersini vâhasretâ
Neyleyim en sonra nedâmet çeker
Bû yola insânı hamakât çeker

Tembel olsa dahi hassas bir çocuğa karşı, öğretmenin takınacağı tavır farklıdır. Bunu çok iyi bilen hocanın, öğrencisi Sâlim için söyledikleri :

Aklı kâvî, sâ'yı çürük Sâlimin
Söylerim ahvalini ben mâlimin

* * *

Kalbini hiç incitemem korkârım
Rûhu onun, ince deyip okşarım

Ali Şefik Efendi, öğretmek için nefes tükettiğinden, öğrencisinin uslu akıllı oturuşunu yeter bulabilir mi? Okula gelip te öğrenmiyene karşı, çok zarif olsa bile, sitemi olacaktır. Bakın, Durak için ne diyor :

Etme sakın bahs o Durak'dan bana
Nakl'edeyim şimdi de ondan sana

* * *

Uslu, akıllı oturur tahtada
Bir iki şey öğrenir üç haftada

* * *

Hoca, öğrenciyi evden çok, okula bağlıyan İnsandır. Ev işini, okul işinden üstün tutanın, okumaktan soğuyacağı telâşında. Büyük ümitlerle hayata hazırlamak istediği, Arapkir'li bakkal Ali Efendi'nin oğlu Nazmi'nin tahsilini bitirmeden intiharı, ne hazin?!

Ümit dolu hocasının Nazmi hakkındaki sözleri, insana bir mersiye gibi geliyor :

Nazmi, yazar hattını gâyet acip
Olsa gerek sonra bir ustâd edip

* * *

Öğretilen şeyleri hoş belliyor
Ezberi dâhî güzel ezberliyor.

* * *

Evde eğer başka bir iş görmese
Öyle hemen her yola at sürmese

* * *

Ben bilirim nolur o, bir gün gelir
Belki bir âlim olur Allah bilir.

* * *

Muhterem hocanın iki adaş öğrencisi var. Birisi kondüktör (Mühendis İhsan) diğeri Bakkal İhsan. İkisi de başarıyla hayatlarını kazanmış insanlar. Elbet bunda, rahmetlini payı da var.

Her iki İhsan da çalışkân idi
En iyisi sonraki İhsan idi

* * *

Neylesin evvelkisi, yok vûs'ati
Âdem olur sarfederek gayreti.

Fikret MEMİŞOĞLU

ELÂZIĞ LİSESİ

OKUL AİLE BİRLİĞİ TOPLANTISI

DOLAYISI İLE

Elâzığ Lisesi Okul Aile Birliğinin Veliler Genel Kurul Toplantısı, 19/12/1965 günü saat 10.30 da Lise Konferans Salonunda yapılmıştır.

Toplantıda, Yönetim Kurulunun, «faaliyet raporu» okunmuş çalışma raporunu tenkid için üyelere söz verilmiştir

Hem tartışmalı, hem de çok samimi bir hava içinde geçen, bu toplantıda söz alan üyelerden Fikret Memişoğlu:

Okunan raporu, maddi ve inzibati bakımdan başarıları dolayısiyle takdir; fakat mânevi faaliyet yönünden tenkid edeceğini belirterek, söze başlamış özet olarak şu konulara değinmiştir:

Öğretmenle, öğrenci arasındaki münasebetin, samimiyet temeline dayanması gerektiğini; nitekim medeniyet ve sanatın da, samimî davranışların eseri olduğunu; samimiyetle her şeyin halledileceğini söyledikten sonra; öğretmenin, öğrencide kusurdan önce, başarı araması gerektiğini; eksiklerin toplamına göre, öğrencinin kıymetlendirilmesi gerektiğini söyliyerek; kendi öğrencilik ve öğretmenlik hayatından örnekler vermiştir.

Yabancı akımlara da değinen Fikret Memişoğlu, kendi millî değerimizi ve gücümüzü her şeyin üstünde tutarak, yaratıcı olmamız gerektiğini, kültürel faaliyette fantazi şeklinde yabancı ideolojilerden sakınılarak, Türk İdeali'nin yaratılması ve yaşatılması çabası içinde bulunmak lüzumunu, ileri sürmüş; bu davranışta öğretmenlerle iş birliği yapmak gerektiği halde, raporda böyle bir faaliyetten bahsedilmediğini belirtmiştir.

Hattâ, Medeni Dünyada, mâziden âtiye koşarken, diğer mlletler gibi, hamle yapmak için, liselerde, (Türk Kültürü) adiyle bir ders konulması gerektiğini ;bu ders konuncaya kadar, öğretmenlerin öğrencilerine, her dersi, Türk gücünü yükseltmek ve Türkiyeyi işlemek amaciyle, okuduklarını ve okuttuklarını telkin etmelerini, temenni etmiş, aksi halde, fantazi şeklinde yabancı ideolojilere sapan gençleri milli çığırda yürütmek güçlüğünün, doğacağını, istenilen yolda yapılacak faaliyetin, kültürel yönden ele alınacağı için, eğitim programlarına da uygun bulunduğunu, sözlerine ek lemiştir.

Avukat Necati Özkaya da; bu konuda, öğretmenliği dolayısiyle açıklamalarda bulunmuş ve yabancı akımlara karşı konferanslar, açık oturumlar tertip edilerek, bilim yönünden öğrencilerin aydınlatılması, aşırı cereyanlardan korunması gerektiğini temenni etmiştir.

Söz alan M. Güneri

Bu konuda kendisinden önce konuşanlarla aynı değil ayrı düşüncede olduğunu, zira okunan bütün derslerden, bunun sağlandığını söyliyerek, teklife iştirak etmediğini belirtmiştir.

Tekrar söz alan Fikret Memişoğlu:

«Kültür» ün ilimden ayrı bir şey olduğunu, kıymet hükümlerinin toplamı olan kültürün, ilim sel ise, bundan kalan kum olduğunu, ancak vaktin darlığı dolayısıyla bu konunun ayrıca tartışılması gerektiğini, kültürün, milli benlik bilgisi olduğunu, bu yönden, özel bir önem taşıdığını, söylemekle yetinmiştir.

Dernek Başkanı Mutemit Yazıcı «Kıbrıs davasında Rumların, bizden baskın faaliyeti, aydınlarının görevini yapmasından ileri gelmektedir. Bizde aydınlar, görevini yapmamaktadırlar. Bir «bildiri» yayınlıyarak, Elâzığ çevresinde de olsa, bütün aydınları, memleket hizmetine, göreve çağırmak gerekir.»

Dedikten sonra, Almanyada Türk işçileri ile konuşmalarını anlatmış, orada çalışanların vatandan, çoluk çocuktan ayrı yaşamanın hasretini, iş alanında diktirdikleri Bayrağın gölgesinde ağlaşarak giderdiklerini, bu ayrılığa

ve bu üzüntüye sebep, Türkiyedeki münevverler olduğunu; zira Avrupadaki bütün maddi imkânın, Türkiyede de bulunmasına rağmen, bizde fabrikalar kurulamadığı, çalışma alanları bulunmadığı için, memleketten uzakda çalışmak zorunda kaldıklarını, bu ızdırap karşısında, diplomalı aydınların, diplomaları yüzlerine peçe yapmak gerektiğini, tavsiye eden işçilerimizin düşüncelerini, dileklerini haklı bulduğunu, heyecanla belirtmiştir.

Şükrü Kacar Okul faaliyetinde kabahatin yüzde altmışı eğitim sisteminde, yüzde kırkının öğrencide bulunduğunu, kendisinin de öğretmen olmasına rağmen, gerçeği samimiyetle itiraf ettiğini bildirmiş; misaller vererek afydalı açıklamalarda bulunmuş ve çocukların kültüre bağlanmaları için, boş vakitlerini değerlendirecek kütüphaneler, halkevleri salonları kurulması gerektiğini, bir çare olarak göstermiş; bu konuda Mutemit Yazıcı da, çocukların baskı altında yetiştirilmesini doğru bulmamış, çocukluğunu yaşamıyan bir öğrencinin, liseye geldiği vakit, ruhi boşluk içinde bulunduğundan, yaşamadığı hayatını yaşamak istiyerek, ağır öğretime katlanamıyarak, başarısızlığa uğradığını; bu başarısızlığın önlenmesi için, çocukların ilkokulda gerçek hayatlarını yaşamak imkânının sağlanmasını ve bu maksatla Elâzığda çocuk bahçesi yapılması için, Belediyeye teklifte bulunulmasının karar altına alınmasını istemiştir.

Velilerden Hacı Sabri Aksoy Lisede iki çocuğunun bulunduğunu, bunlardan birinin belge aldığını, çocuğunun bu belge alış sebebini araştırınca, kabahati kendisinde bulduğunu, söylemiş; bu kabahatin de çocuğunu takip etmemek sebebine dayandığını bildirmiş; ancak diğer çocuğu için ilgilenip öğretmenlerle görüşmek istemesine rağmen, bu imkânı elde edemediğini, zira okula her uğrayışında, öğretmenlerin derste bulunmasından dolayı görüşemediğini açıklamış. Veli ile öğretmenlerin görüşmeleri için, on beş günde, yahut ayda bir toplantı tertibedilmesini dilemiştir.

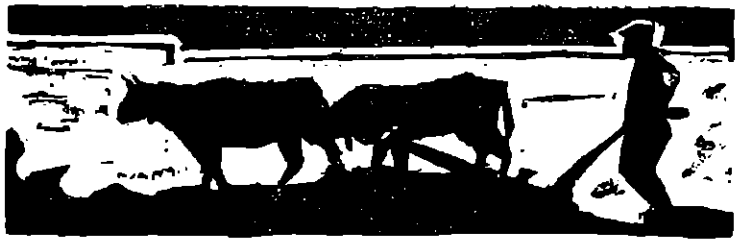
Söz alan Kûzım Şenol Nazarî öğretimin çok fayda sağlıyamıyacağını tatbikat üzerinde durulması gerektiğini, öğretmenin, şeker ve çimento mevzuunda ,öğrencileriyle beraber fabrikaya giderek ders vermesinin fayda sağlıyacağını, söyliyerek, temennilerde bulunmuştur.

Şerif Bitirim de Kendi öğrencilik hayatından söz ederek, burnunun, okuma uğruna yaralanmış olduğunu, hocasının kendisini döğmesine karşı, babasının teşekküre gittiğini, söylemiş; terbiyesiz öğrencilerin, cemiyete muzır insanlar olacağı için, sıkı inzibat altına alınmsaını, icabında okuldan kovulmasını, istemiş, öğretmenlerin de kabadayılıktan vazgeçmelerini, temenni etmiştir.

Seçim hususunda usule dair kongre divanıyla delegeler arasında yapılan tartışma, usule aykırı bir sonuca bağlanmakla beraber, yine tatbiya bağlanarak hal edilmiştir.

Kongre kapanmadan önce, okul müdürü İbrahim Şehidoğlu; konuşmalar hakkında düşüncelerini söylemiş. Aydın'a tayini dolayısiyle Elâzığdan ayrılmadan evvel ilgilerinden dolayı da öğrenci velilerine teşekkür etmiştir.

Son olarak söz alan Tarih öğretmeni Fikri, müdürünün söylemeği unuttuğu konulara değinmiş ve bu suretle kongre, samimi ve kültürel bir hava içinde sona ermiştir.

İL HABERLERİ

1 — Dergimizin 1. sayısının, 13. sayfasında «Keban Barajı» başlıklı yazıda sayın Süleyman Demirel, Keban Barajı problemini «İktisadî Kompleks Nümunesi» olarak belirtmekte idi. Bu gün bir gerçek olarak ele alınmış bulunmaktadır.

Baraj ve Santral inşaatı ihalesinin mukavelesi, imzalanırken bir konuşma yapan aynı Demirel, başkan olarak :

«Hayaller hakikat oldu» demekle söze başlamış ve ilâve etmiştir :

«İstediğimiz Kebanın gövde ve en mühim kısmının ihâlesi münasebetiyle buraya gelişimizin mâhiyeti, bir ömrün hikâyesi uzundur. Mesele 1936 senesinde Keban mevkiinde su ölçmek için konan rasatla başlar. Türkiye'ye, elektrik, 1914 de gelmiştir. Büyük Atatürk su'dan elektrik istihsal edilmesini istiyordu. Bu istek, Keban'la iki misline çıkarılmak suretiyle tahakkuk etmiştir. Keban sayesinde Güneydoğu'da medeniyet fışkıracaktır. Kebana emeği geçenlere ve gerçeklere teşekkür etmek vecibesindeyiz.» diyerek sözünü bitirmiştir.

Millete verilen sözün, tutulması ne mutlu şey!

2 — Elâzığ Belediyesi, Hacı İzzet Paşa Camii'nin arsası ile Yıldız Parkı arasını katıştırarak, bir «Sultani cami» yaptırmak kararındadır. Gerek halktan gerekse ilgili kurumlardan yardım sağlamak suretiyle, san'at değeri taşıyacak böyle bir ibâdethanenin inşâsı sevinçle karşılanmıştır. Harput'taki Sârâhatun mâbedine benzer bir eser yapılmak gayreti göstermektedir.

3 — Gerek Harputa, gerekse kalabalık köylere elektrik vermek için, İller Bankası Bölge Müdürlüğünce, projeler hazırlanmış ödenek sağlanmış bulunmaktadır. Bu yıl, bu işin başarılacağı bildiriliyor.

4 — Devlet yolu olan Harput Elâzığ yolunun, Karayolları Bölge Müdürlüğü tarafından bu yıl ikmâli, araç sağlandığı takdirde mümkün görülmekte, milletvekillerimiz tarafından yol ikmâlinin gerçekleştirilmesine çalışılmaktadır.

5 — DSİ. IX. Bölge Müdürlüğü tarafından erozyon faaliyeti gösterilen Harput ve çevresi, ağaçlandırmak üzere orman idaresine devredilmiştir. Orman Bölge Müdürlüğü tarafından çevrenin ağaçlandırılması için hazırlığa başlanmıştır.

6 — Baraj dolayısiyle yeri değiştirilecek olan Şeker Fabrikasının, Kesrik Hırkik, Mornik Hüseynik, ya da Sürsürü Venk arasında uygun bir yere nakledileceği söylenmekte ise de, henüz yerinin kesin olarak tesbit edilmemesi, halk arasında intizar konusudur.

7 — Şehir Garajı olarak kabul edilen yerin, istimlâkine lüzum kalmaksızın, Belediye ile arsa sahipleri arasında uzlaşmaya varılmış, bu yerin Belediye adına tescili için ödenek sağlanmıştır.

Buna paarlel olarak, kurulan kooperatif, sanayi çarşısı yaptırmak için, arsa temini hususunda, Belediye ile temas halindedir. Bu iş için, üç yer söz konusudur

1) Şehir Garajının bitişiği (tuğla harmanları).
2) Hacı Ziya Bey çiftliği (Zaimoğulları arsası).
3) Hanpınarı çevresi.

İkinci yerdeki arsaların pahalı olması, üçüncü yerin uzak bulunması dolayısiyle, esnaf gerek yakınlık, gerek fiat, gerekse Şehir Garajına ve sanayi mahallesine bitişik olması yönünden, birinci yeri tercih etmektedir. Henüz bu hususta, bir karara varılmamıştır.

KEBAN BARAJI ve GÜNLÜK MESELELER

(Başyazının devamı)

bu güne değin, ilimizde, ekonomik imkânların düzene konulması için, hiç bir davranış yok. Eski tas, eski tarak. Halbuki Keban, Elâzığ tüccarları ve esnafı tarafından çözülmesi gereken en mühim bir problem! Fakat herkes kirpi gibi kendi kabuğunun içinde.. «Bana dokunmayan bin yaşasın» der gibi, herkes her halde, diğer büyük işlerde olduğu gibi, bunda da diğer illerin iş adamlarına göz yoruyor. Bu bizim işimiz değil, onlar gelip yapsınlar diye.. Ya öyle mi? Vah bize vah!..

Eğer bu gün de silkinmez, dayanışma ile işbirliği kurmaz isek, yakında geleceklere, kanat çırpmaktan gayri, elimizden bir şey gelmez artık!..

İş adamlarımızı konuşmaya, danışmaya, bağdaşmaya,! kaynaşmaya davet ediyoruz.

YENİ FIRAT

MANİLER

Kol aç, gele, el bağla;
Yak bağrım, yürek dağla.
Dönüp de gelene dek,
Ağla, di gözüm ağla.

Kol aç, sarıl gelene;
Dalda ol gölgelene.
Bin kızı bahşiş vermem,
Bir duvaklı geline.

Kol aç, gelene doğru;
Gül at gülene doğru.
Kes bağrım, kanım aksın,
Kadir bilene doğru.

Kes bağrım, kanım aksın
El âlem durup baksın.
Dost desin yazık oldu,
Düşmanlar kına yaksın.

Giderim Van'a doğru,
Uğrum Revan'a doğru.
Bağrımı açıp gidim
Yara sarana doğru.

Giderim Muş'a doğru,
Yolum yokuşa doğru.
Gülbaharım itirdim,
Yaz döndü, kışa doğru.